

מהדורת קרן טללי מרבה

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• שפטים •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והמכור

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מיסדות "אור מאיר ושמחה" טדי"ה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד לימוד וכות
הכנה לראש השנה
מילתא חדת"א

יב המחילה שפתחה את שערי הישועה
נעוץ אורה חסיד לפי ששת השבוע
ספיר ויהלום

ז שופטים ושוטרים
ימי הדין הקרבים ובאים
איצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

מפרגמי אורייתא

שופטים תשפ"ו

שופטים ושופטים

והנה, בשבת הראשונה של חודש אלול, קוראים ישראל בכל שנה ושנה פרשת שופטים. וכך פותחת הפרשה (דברים טז יח-כ): "שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק: לֹא תִטָּה מִשְׁפַּט לֹא תִכְרִי פָנִים וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֶר עֵינֵי חֲכָמִים וְיִסְלֹף דְּבָרֵי צְדִיקִים: צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ."

והנה, שופטים אלו הם הדיינים הדנים דין תורה לאמיתות, ומעלתם גדולה ועצומה כדברי חז"ל (שבת י): "כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. כתיב הכא (שמות יח יג) 'ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב', וכתיב התם (בראשית א ה) 'ויהי ערב ויהי בקר יום אחד'". וכן אמרו חז"ל (סנהדרין ז): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, כל דין שדן דין אמת לאמיתו משרה שכינה בישראל, שנאמר (תהלים פב א) 'אלקים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט'".

לסיוע השופטים עומדים השוטרים, שהרשות נתונה להם להלקות ברצועה שבידם את מי שאינו רוצה לשמוע לפסק הדין, ועל ידם מתקיים הדין.

אמנם יש להבין, שבתחילת הפרשה מוזכרים השופטים והשוטרים יחד, אולם אחר כך לא נמצא שום דין מיוחד על השוטרים, וכל דיני הפרשה עוסקים בשופטים לבדם. וצריך ביאור.

ונראה כי בדרך הרמז, יתבאר הענין היטב. 'שופטים' זהו יום ראש השנה, יום המשפט של מעלה לכל באי עולם. ו'שוטרים' מרמז על יום הכפורים, לאחר שניתנו עשרת ימי תשובה לישראל לשפר דרכיהם ולקרוע גזר דינם, אזי מי שלא מיהר להמלט על נפשו, ענוש יענש כפי אשר נקצב עליו. אך אם שבו ישראל בתשובה, שוב אין השוטרים נצרכים, כיון שזכו ישראל במשפטם לפני ה'.

מטעם זה, בתחילת ימי הדין נקראים שניהם - 'שופטים' ו'שוטרים' תתן לך'. אולם אם קיימו ישראל בעצמם 'ושפטו את העם משפט צדק', ונצטדקו ישראל בדינם - ממילא שוב אין צורך בשוטרים. וזו היא בחינת כפרת יום הכפורים, אשר על ידה אין מקום לעונש. כדברים הללו יש לרמוז גם כן בכרכת 'השיבה שופטינו' שבתפילת שמונה עשרה, בה מבקשים ישראל 'השיבה שופטינו כבראשונה'. במקום שאין בו משפט אין טובה יוצאת לישראל, וכפי שהיה בימות השופטים, אשר עליהם נאמר (שופטים יז ו) "בְּיָמֵינוּ הָיָה אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הָיָה בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה". ועל כך בקשתנו, שישובו השופטים. ומה שמוסיפים לבקש שישובו 'כבראשונה', זהו רמז לראש השנה. כי הכל הולך אחר הראש, היינו שיהיה האדם מיושב בדעתו, ומקום הדעת הוא במחשבתו, ואם הראש נפעל לטובה, ממילא כל השנה כולה נפעלת לטובה. כל החידושים הנעשים בימות ראש השנה נעשים 'בכח', ולאחר מכן במשך כל השנה מתקיימים הדברים 'בפועל'.

מטעם זה, שני ימי ראש השנה נחשבים ל'יומא אריכתא' (ראה ביצה ד: ורש"י שם ד"ה 'אסורה בזה'), כיון שהכל תלוי וכלול בהם. ורמז לזה נמצא בשם היום - 'ראש השנה', העולה בגימטריא כמנין התיבות 'א-להים' יחננו ויברכנו יאר פניו' (861) - כי כל הברכה של כל השנה כולה תלויה בימי ראש השנה, ואם בו מתהפכת מידת הדין למידת הרחמים (ראה ויקרא רבה כט, י), שוב שולטת מידת הרחמים לאורך כל השנה.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

דברי אמונה | שופטים ושופטים - ימי הדין הקרבים ובאים א
קדשת לוי | כפי שמלמד זכות על ישראל כף ידונוהו בשמים ויזכה בדין בראש השנה א
עבודת ישראל | להתבונן ולשפוט את שערי הנפש א
דרך פקודיך | אי אפשר לבריה קטנה להבין את דרכי השם יתברך א
שפת אמת | הנסיון בזמן הזה לא לסור אחר חכמת הטבע א
יסוד העבודה | הצדיקים זכו לכל מדרגותם מפני התמימות והאמונה הפשוטה ב
אור התורה | אפשר מכניס עצמו כליל תחת רשות הבורא אין אף בריה יכולה להזיקו ב
מבשר טוב | יסוד אמונת ישראל היא מכח היותם בני מאמינים ב
טל השמים | מעשה מהדברי חיים מצאנז זיע"א וראש הקהל שמנהו ב
ארץ עדות | לחטף מצנה קטנה ולא לחכות למצנה גדולה ג
דברי אמת | אף שדברותינו אי אפשר לפעל נסים ונפלאות כמו בדורות הראשונים, אף בנקל להגיע לשפלות, ובכח השפלות ג
קול יעקב | השנאה לזולת אף ורק מחמת גאון ג
אגרא דכלה | יש להרהר בתשובה קדם קריאת שמע כדי שיהיה קשר לעדות ג
מאמר מרדכי | להחזיק בהתעוררות בכל הכח ג
פתוחי חותם | מלחמת היצר בתורה וקריאת שמע וזכרון יום המיתה ד
לקוטי שיעור | מאמר הגמרא בדמיון האדם לעץ השדה ד
תפארת שלמה | עצה למחשבות זרות בתפלה לזכר צער השכינה ה
קדשת לוי | קשהברואים יכולים לקבל השפעה כבכול יש בבורא שלמות ואין בו השתנות וזה עצמו הנחמה ה
אגרות קדש | אלול - חדש הרחמים ה
דברי בינה | התחזקות על המניעות בכל מצב ה
אור החיים | בצאת האדם למלחמה עם יצרו אל יתירא משפלותו ומכשולותו הקצרים ו
שם משמואל | על האדם לקבל על עצמו קבלות טובות לשנה הבאה על אף שלא עמד בקבלות השנה החולפת ו
משה אהרן | הרודף אחר הצדקה הקב"ה ממציא לו מעות לעשות צדקה ו
ברית אבות | בזכות הפשטה זוכים לרשת את הארץ ו
ויאמר שאול | הכנעת היצר הרע על ידי השגת נפש רוח ונשמה ו
שמן המאור | נותני מתנות כהונה זוכים לתחלה את יצרם הרע ז
הסוד ורחמים | צדיק גוזר נה' מקנים ז
משמרת אלעזר | טעם אסור השקתת אילן שלא יבוא לידי כפיית טובה לאדם הנמשל לעץ השדה ז
בנין אריאל | העושים הישר בעיני ה' - לא ימצא חלל בקרבם ז
אשכול ענבים | כפרת הרוצח באה רק על ידי מיתת בית דין ח
מזבח אליהו | מקום הנחת תפלין וטילת לולב באטר יד ח
זבד טוב | שיין מינית ושיין שמאלית ח
אמרי יוסף | עשיית תשובה בשמירת שבת ולבישת שק ח
פני מבין | גזרת אסור תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת ט
מעשי צדיקים י
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:

מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

בס"ד

קו מענה הלכה
02-803-9999
או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

ישיבת לחייל האשיר | להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

להדרכת תלמידים: https://www.orlayesharim.com

עיצוב ועריכת עיתונים: שוקי קני

נושאים בפרשת שפטים

הכנה לימים נוראים

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א
שופטים ושופטים - ימי הדין הקרובים
ובאים

יש לפרש שפטים ושופטים תתן לך וגו', פרוש שיתבונן האדם ויתן אל לבו את השופטים והשופטים, דהיינו ימי הדין הבאים, שאז ישפטו ויחרצו את דין כל איש ואיש, אשר כפי מעשיו ומעלליו דנים אותו, שאם זכה והלך בדרך אשר צוהו בוראו אז לכף זכות יטו את דינו, ובאם יעזוב ויחטא אוי לו מיום הדין. את הדברים האלו יתן האדם אל לבו בימי הרחמים והרחון בחדש אלול, וישב אל ה' בכל לבו ובכל אונת נפשו וירחמנו, ועל ידי זה ישפטו אותו לטובה, וזהו שאמר ושפטו את העם משפט צדק (סעודה שלישית תשכ"ו):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א
כפי שמלמד זכות על ישראל כך ודנוהו
בשמים וזכה בדין בראש השנה

הנה הקדוש ברוך הוא שופט את כנסת ישראל בבוא יום המשפט בגדל רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המדה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המדה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מ ישראל לדון לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המדה, ומלמדין גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים. ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה, השער העליון לפתח שער חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

וזה שכתוב שפטים ושופטים תתן לך בכל שערך, רצה לומר שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה על ידי 'שעריך', והוא השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך.

וזהו ושפטו את העם משפט צדק, רצה לומר כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועל ידי זה יוצא בדין וזכאי במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה פ:):

עבודת ישראל

רבי ישראל משו"ני"ץ זיע"א
להתבונן ולשפט את שערי הנפש

שופטים ושופטים תתן לך וגו' (טו יח). הנה הפרשה הזאת נקראת תמיד בחדש אלול, אשר הוכן העת לכל איש שישב לבוראו, ונסלח לו מחטאתו אשר חטא כל השנה, על ידי חרטה והרהורי התשובה ובכי ומספד על עוונותיו שעברו ראשו.

וכל כך צריך להתמרמר עד שיתגלה מצפוני לבו לפני יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, והוא יעיד עליו, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה (פ"ב ה"ב). וכבר כתבנו (פר פרה ד"ה וידבר) שזה פונת נסח התפלה והתזכרון בתשובה שלמה לפניך, 'לפניך' דקא פנ"ל.

הרמז בלשונות הפסוק

לכן הזהירה התורה שופטים ושופטים, כי הם נקראים 'עיני העדה', וכן יש לאדם להעמיד על עצמו שופטים, הם העינים שלו לנכח ביטוי על דרכו ולפלט מעגל נתיב. וכן האזנים ונקבי החושם והפה, כי שבע חללי דגלגלתא הם נקראים שערים לנפש פנוע, וזה בכל שערך, ולשפט את עצמו על כל מעלליו.

המשפט מסייע בדין העליון בר"ה

ואמר הכתוב לא תטה משפט, דהיינו שלא לענות הדין ולאמר על מעשה רשע כי הוא עושה צדק, מפני כי התשובה והמשפט שעושה למטה הם הכנה למעלה למעלה, להוציא המשפט לאורה בראש השנה כאשר יבואו בני האלהים להתיצב על ה'. וזה שאמר ושפטו את העם משפט צדק, וכן צדק צדק תרדף, היינו על ידי צדק דלתתא, תרדף צדק דלעלא, ויצא לצדק דינו.

לא ידמה שמצותיו כפרו בלא תשובה

ואמר הכתוב ולא תפח שחד, דהיינו שדרך היצר הרע לפתות בני אדם ולהפילם ברשת החטא ועוון, ואחר כך הוא מתנחם ועושה מצוה או לומד תורה ואומר בלבו שנתכפר לו העברה, עד שימלאנו לבו לשוב לעשות הרע. ולכן הזהירה התורה מדרך הזה, כי הוא כעין שחד המעורר עיני חכמים, כי לא כן הדבר, שכר מצוה לחוד וענש העברה לחוד, ואין העברה מתפפרת רק עם התשובה האמתית אשר על ידה לא ישוב עוד לכסלה.

לא יתגאה מחמת מעשיו

והנה יש עוד מכשול על הדרך, הגם שאדם מתחרט כראוי ומתחיל לשוב לה', והוא מתפלל איזה תפלה כראוי, או שלומד קצת תורה ועושה מצוה לשמה, בפתע פתאם היצר הרע בוער בו כתנור בגסות רוח, וכא לידי גאות חלילה, ומחמת זה מתקלקל כל דרך טוב. ואמרו חז"ל (סוטה ד:): כל המתגאה כאלו עובד עבודה זרה. וכן הזהירה התורה כאן לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' אלהיך ולא תקים לך מצבה, לך דיקא, דהיינו אתה בעצמך ובמחשבתך של גאות נדמית כאשרה וכמצבה אשר שנה ה' אלהיך:

תמים תהיה

דרך פקודיך

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

אי אפשר לבריה קטנה להבין את דרכי
השם יתברך

מחייב האדם לעשות מצותיו בלי חקירה למה עשה ה' ככה, רק להתהלך בתם ולהשליך עליו יתברך כל מאויו ולקיים מצותיו. הגם שהשכל דוחקו למה עשה ה' ככה, ישוב אל לבו הלא אין מחשבתו כמחשבותינו, ומה אנו ומה חיינו לבוא עד תבונתו יתברך שמו.

ונאמן הוא בעל מלאכתנו אשר הוא ודעתו וחקמתו אחד, הוא יודע הטוב והמכור לנו רק עשות מצותיו. ובאם ירצה לשיטט בשכלו מה ענין המצוה הזאת פל במכמרת, כי האף אפשר לנכר בר"ה קטנה ומעוטה בדעת לבוא עד תכלית חקמתו, והוא וחקמתו ודעתו אחד:

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

הנסיין בזמן הזה לא לסור אחר חקמת
הטבע

בפסוק תמים תהיה כו' כי הגוים כו' (יח יג-יז). כי הנהגת הטבע הוא רק לאמות, כמו שכתוב (דברים יט) 'אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים', אבל בני ישראל שהם למעלה מתחת השמים, צריכין לבקש דרך זה בלבד, ולא לשמע אל מעוננים, ואז זוכין לתמימות ושלמות הנ"ל. ואנחנו היום שאין לנו נביאים, צריכין

בשום דבר בעולם, יהיה ממה שיהיה, בממון או בענינים אחרים רחמנא לצלן, צוה לו שיאמר בלשון לע"ז בזה הלשון:

רבונו של עולם דוא האסט מיד באשאפין, דוא גישט מיר חיות, איך האלט מיד נאר אין דיר אליין און ווייטער האט צו מיר קיינער ניט, [=רבונו של עולם אתה בראתני, אתה מחיה אותי, אני סמוך רק עליך לבדך, ואין לזולתך דבר אלן עד כאן לשונו].

ואמר שבודאי יועיל לו מכל צער ונזק והוא בודק. והוא ממש דבריני, כיון שהוא מדבק עצמו בחי החיים אז הוא תמים מכל צד ואין שטן ואין פגע רע (פרשת בא):

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

יסוד אמונת ישראל היא מכת היותם בני מאמינים

חובה על האדם לקיים תמים תהיה עם ה' אלוקיו, דהיינו, שלא יהיה לו לאדם כל קושיות ותמיהות על מה שעושה עמו השם יתברך, ואמונה ותמימות זו הכניסו אבותינו הקדושים בבני ישראל עד סוף כל הדורות.

וזה הפרוש מה שאמרו בגמרא (שבת צז.) ישראל 'מאמינים בני מאמינים'. והיינו, שיסוד אמונת בני ישראל היא בשלמות, ובכחינת תמים תהיה עם ה' אלוקיו.

וכח זה שהם 'בני מאמינים', הוא שהשרישו בהם אבותיהם הקדושים אמונה זו שלא לשאל שאלות כלל על הנהגת השם יתברך, לא במח, ולא בלב. אלא חובת האדם להאמין באמונה שלמה דגם זו לטובה, וכל מה דעביר רחמנא לטב עביר, ותמים תהיה עם ה' אלוקיו בלי פקפוק כלל (שכינתא בגלותא פ"ג):

שהוא אינו שומע בלב, וכל מצות עשה מחזקת אמונת אנוכי, וכל לא תעשה מחזקת לא יהיה לך.

על בן אהובי השמר לך מבא בדמים ומחשבות חיצוניות רעות סמי מות, ולא תרצה בהם ובטובתם, ורבים חללים הפילה רחמנא לצלן. כי אם באמונה פשוטה ויראת ענש וקיום התורה ומצותיו, ואם ירצה ה' בך יפתח לך ארבות אור, ואם יהיה רצונו ממך שתעבד אותו בתמימות ובהסתר פנים, אז כל העצות לא די שלא יועילוך אלא חס ושלום מי ידע.

ורבנו הקדוש הרב ר"מ זלה"ה אמר: מוטב שאהיה שוטה כל ימי ואל אהיה רשע שעה אחת – רצה לומר באמונת ה' שהוא אחת וכו' וכו'. ש'אדם הישראלי הגם שרואה הסתר אמונה בלבו אל ידאג, כי היא משרשת מעולם בקרבו, ורק שזהו הסתר וכו'.

ואלו דברים הם כפשונו של עולם, ואנחנו כצאן מרעיתו שעומד על המקום שרועה שלו העמידו, ואשרי הנמצא נאמן בעת הסתר רוחני ובגופני ואינו כועס, ומקבל בנחת ובתפלה ושפיכת נפשו לה' מתוך אהבת אמת ותמימות כמאמר הכתוב 'תמים תהיה – לא תנסו את ה'' (מכתב כח):

אור התורה

רבי שלום תאומים זיע"א

כאשר מכניס עצמו כליל תחת רשות הבורא אין אף בריה יכולה להזיקו

תמים תהיה עם ה' אלהיו כי כאשר האדם עם ה' תחת שרשו בכל אבר ואבר מאבריו ואין רשות אחרים עליו בשום דבר, אז הוא 'תמים', רצה לומר שאין שום בריה יכולה חס ושלום להרע לו בשום דבר בעולם, והוא תמים מכל צד.

כאשר באמת שמעתי מפי צדיק וקדוש עליון שצוה לאחד ממקרביו, כאשר יתרמי לו חס ושלום איזה צער

להתחזק באמונה זו שלא לסור אחר חכמת הטבע, ובזה נוכל לתקן מה שחטאנו בעוד שהיה לנו נביאים ומפל מקום עזבנו דברי הנביא ונמשכנו אחר חכמות חיצונות.

ולכן צריכין עתה לשוב בתשובה אפלו בקסרון הנבואה, לקיים בנו (צפניה ג יב) 'עם עני ודל', עני בדעת, אף על פי כן 'וחסו בשם ה'''. וכתיב (תהלים קיח ח) 'טוב לחסות בה' אפלו בחשך, מלבטח באדם ובנדיבים, והוא הנסיון בזמן הזה (פרשת שופטים תרנ"ב בפסוק תמים תהיה):

יסוד העבודה

רבי אברהם משלזנימא זיע"א

הצדיקים זכו לכל מדרגותם מפני התמימות והאמונה הפשוטה

שלום וכו' אהובי ידידי כו' כו', והספה לזה, כי אתה רוצה שתהיה עבודתך בהתלהבות נפלא ותשוקה יתרה, להיות שאתה מתלבש בבגדי אדם הגדול – כמו שאתה שומע ספורי הצדיקים מה שהם מסרו כל נפשם לה' באהבה עזה, וסבור אתה שזה זכו מפני גדל ההתבוננות והחקירות, חס ושלום חס ושלום אינה כן.

ולא זכו לזה אלא מפני רב תמימות, שפחדו בדרכי אבות והאמינו אמונה פשוטה, אשר כדאי הוא הפשטיות לבד להאמין בהשם יתברך ובתורתו הקדושה הנצחית, כפי שהקים השם יתברך מקדם לאבותינו הקדושים ונביאים ונשמות מתחת פסא הכבוד אברהם יצחק ויעקב, ואליהם היה כמה ספרי קדשים כדאיתא בזהר, ספרא דאדם ספרא דחנוך, ומן אדם הראשון לא נפסק צדיקים עד אברהם יחידי הדור אשר ראו זה את זה ומסרו להם כל סתרי חכמה, סודות עליונים וכו' וכו'.

ואפלו משה רבנו כתיב ביה 'בכל ביתי נאמן הוא' (במדבר יב ז), רוצה לומר, אם שהוא בכל ביתי, בכל זאת מחזיק באמונה פשוטה, והמאמין, יסודו התחתון הוא הדבור עם המחשבה של מח, הגם

פרשת שפטים

וראש הקהל שמונה

כידוע מרבנו הגאון הקדוש איש אלקים מצאנו זיע"א, כשנתקבל לצאנו וראש הקהלה טרח הרבה עבורו, וכדי לנסות את הרב שלח ראש הקהל איש אחד אל הגאון הקדוש שיש לו טענות ותביעות נגד ראש הקהל ורוצה שיזמין אותו הרב לדין תורה, וכן עשה, ששלח אחריו, אמנם

יש לפרש, דכשמקבלין מנהיג ומורה צדק לעדה ויש ראשים שמשתדלים בזה, לא יהא פונתם שהמנהיג יחניף או ישא להם פנים, רק אדרבה כל פונתם יהיה לשם שמים ולקבל איש אשר לא יהדר פני גדול.

שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק (טז יח)

טל השמים

רבי רפאל מקאשוי זיע"א

מעשה מהדברי חיים מצאנו זיע"א

אזי נפסל לעדות כנודע, והנה הם מגויים אחת לאחת בשלחן ערוך חשן משפט. והנה אל יאמר האדם מה לי אם אהיה פסול לעדות, אל יאמר בן, שהנה קריאת שמע שאדם קורא בכל יום הוא עדות על מציאותו ותברך ואחידותו, ולזה אותיות ע"ד הם גדולים בקריאת שמע להורות שזה עדות. **והנה** כשאדם עובר עברה שנפסל על ידי לעדות על פי דת ודין תורתנו הקדושה, כשאינו שב בתשובה גם הקריאת שמע שקורא אינה נחשבת למצוה כיון שהוא פסול לעדות, על בן צריך להרהר בתשובה קדם קריאת שמע.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו מה שנרמז לא יקום ע"ד אח"ד, רצה לומר ע"ד שבאח"ד דהינו קריאת שמע, דעקר היחוד הוא באח"ד, לא יהיה קיום לע"ד הזה, לכל עון ולכל חטאת כשיהיה ביד האדם איזה עון וחטאת, בכל חטא אשר יחטא רצה לומר עון וחטא כזה שנחשב לחטא גמור שנפסל לעדות בעברה, מה שאין בן שיש עונות שאינו נפסל כמבאר בשלחן ערוך הלכות עדות.

על פי שני עדים או שלשה עדים יקום דבר, ירמז או שיקרא שתי פעמים קריאת שמע, דהינו בשחרית וערבית, או **על פי שלשה**, דהינו מי שאינו מניח תפלין שתי זוגות ביחד ומניח תפלין דרבניו הם בפני עצמו, אזי צריך לקרא עוד הפעם קריאת שמע, ממילא הנה שלשה עדים (או שלש פעמים קריאת שמע, הוא עם קריאת שמע שעל משתו, ואם תלמיד חכם אינו צריך, והיו רק שני עדים). **והנה** שתי פעמים ע"ד גימטריא גצ"ח ישרא"ל, שעל ידי הקריאת שמע שהוא חרב פיפיות מהמזיקין ואמות העולם, ושלש פעמים ע"ד גימטריא ב"ר"ך ה' חילו (והוא סוד רכ"ב אלקים) ופעל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו וכו', תן לחכם ויחכם עוד ופסטיא דאורייתא טבין:

מאמר מרדכי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

להחזיק בהתעוררות בכל הכח

נראה לי לפרש, הנה ידוע אשר לפעמים יגיע לאדם התעוררות תשובה מאת הבורא ברוך הוא, ובאמת התעוררות הוא רק על רגע אחד ואחר כך הולך מאתו התעוררות, ולזה צריך האדם בהגיע אליו התעוררות לעשות מלחמה גדולה לאחז ולדבק עצמו בה בכל כחו שלא תלך מאתו התעוררות, ויעשה רשם גם על להבא.

היו טובים כו' לא מחכמה כו', דהנה יש שפמעט מתאשים להיות עתה נסים ונפלאות ולהתרבות כבוד שמים כמו בשעת הקדמונים, כיון שאין לנו עתה המון והפך כמותם ואין במה לעבד ולפעל.

אך אפשר גם בן לאידך גיסא, כי מי שדעתו שפלה עליו אין תפלתו נמאסת (סוטה ה:), וגדולים נמוכי רוח כו' (שם), ומי שהוא גדול אין נקל לו להיות שפל כל כך בעיניו כמו מי שהוא אין באמת ובפשיטות.

ומה גם יש לנו כח וזכות מקדמונים שפתחו השערים ואנו נוספים עליהם, וכדאיתא במדרש (ויקרא רבה ל ג) על 'פנה אל תפלת הערער כו' תכתב זאת לדור אחרון' (תהלים קב יט-כ) שאין להם כו' רק תפלה בלבד:

והנה שמעתי בשם רבי ו"ל הרב המגיד מראוונא שפרש על שאמרו רז"ל (ראה שוחר טוב צא) 'מפני מה הראשונים התפללו ונענו מפני שהתפללו בשם', פרש שהתפללו בשביל שמו יתברך ע"כ כי 'בכל צרתם כו' (ישעיה סג ט), וגם כבוד שמים להיות לבניו ועבדיו טוב.

הרמז בלשון הפסוק

וזה ושרת בשם ה' אלקיו, וי"ו מוסיף על הראשונים - להיות הפונה בשרות ביחודיו ותפלותיו 'בשם ה' אלקיו' פנ"ל, הוא בכל אחיו הלויים הדבוקים בו יתברך, העומדים שם כו' אין עמידה אלא תפלה' (ברכות כו:). כי גם שם מתפללים כדאיתא בזהר:

וכי יהיה איש שוא לרעהו (יט יא)

קול יעקב

רבי יעקב צבי יאלעס זיע"א

השנאה לזולת אר ורק מחמת גאון

וכי יהיה איש שוא לרעהו. כי מי שהוא ענו ושפל רוח, אוהב לרעהו, אף כי יהיה איש חשוב בעיניו, אזי שוא לרעהו, כי נדמה לו שחברו חומס ממנו כבודו ועשרו. גם כשאנו משגיח על חסרונותיו אף רואה חסרונות חברו ושונא אותו:

לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל

חטאת (יט טו)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

יש להרהר בתשובה קדם קריאת שמע

כדי שיהיה כשר לעדות

הנה בעשות האדם איזה עברה, והעידו בו שעבר העברה ההוא ולא שב ממנה,

לא בא. שוב שלח אליו הגאון הקדוש פעם שנית וסרב.

כפעם השלישית שלח אחריו את השליח בית דין, וצנה אותו לומר לו שאם לא יבא מיד אז ישמתנו בדין המסרב לדין תורה. והוא רץ לבית הגאון הקדוש ואמר לו, אל יחר אפו על אשר לא בא עד עכשו, שכל זה עשה לנסותו האם הוא רב הגון אשר לא נושא פני איש גם אם הוא נכבד כמוהו שהוא הראש, וגם גרם לו הכבוד הזה.

הרמז בלשון הפסוק

ולפי זה יוכן שפטים ושטרים תתן לה, לה אשר מניח השופט, הוא יהיה לה מש שופט ולא ישא פניו, אז וישפטו את העם משפט צדק:

ולא תקח שחד וגו' צדק צדק תרדף (טז יט)

ארן עדות

רבי שרגא יאיר מביאליברויג זיע"א

לחטף מצוה קטנה ולא לחכות למצוה גדולה

יש לרמז, דהנה לפעמים כשמזדמן לאדם לעשות איזה מצוה, והיצר הרע רואה שלא יוכל להעבירו ממנה בפתוי כל דהוא, אז יבוא אליו בשחד ואומר לו, מה לה לעשות מצוה קטנה כזו, הנח אותה ואני אתן לה אחרת תחתיה גדולה ממנה כפל כפלים. וזהו ענין שחד, שרוצה לשחדו במצוה גדולה כדי שיעזב את הקטנה.

הרמז בלשון הפסוק

ועל זה אמרה תורה ולא תקח שחד מן היצר הרע להניח איזה מצוה, רק **צדק צדק תרדף**, שתדוף אחר כל המצות וקמא קמא דמטא לדרך עשה מיד ולא תמתין, כמאמרם ו"ל (מכילתא בא בפסוק ושמתם את המצות) מצוה שפא לדרך אל תחמיצנה. **והנה** ולא תקח שחד סופי תבות 'אחד', רמז שהפעלה לדחות את היצר הרע היא לזכר באחד יחיד ומיוחד שהוא אחד ואין זולתו ובה ידחה את השחד שלו, והבן:

ושרת בשם ה' אלקיו בכל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה' (יח ז)

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

אף שבדורותינו אי אפשר לפעל נסים ונפלאות כמו בדורות הראשונים, אף בנקל להגיע לשפלות, ובכח השפלות מתקבלים התפלות

ושרת בשם ה' אלקיו כו'. דכתיב (קהלת ז י) 'מה היה שהימים הראשנים

במבאר בכמה מקומות. והמדות שבאדם הם בחינת הצומח שבאדם, כי במדות ישנה צמיחה – הם צומחים מקטנות לגדלות.

יתרונו של אדם על חי הוא בשכל שישנו באדם. ונלכך כל עניני האדם, גם פעולות היותר נמוכות וקטנות, צריכות להיות על פי הנהגת השכל. ואינו מספיק אשר התעוררות המדות אהבה ויראה יהיו על ידי גלוי המחין, אלא גם המצות מעשיות (שבשכיל קידמן די ומספיק התעוררות הלב) צריכות להיות על ידי גלוי המחין.

ואף שגם הבחינות דומם, צומח, חי שבאדם הם למעלה הרבה יותר מאותם הסוגים שב'עולם גדול', מכל מקום, לא בהם היא מעלת האדם. מעלתו היא בכך שהוא בעל שכל.

באור קושית הגמרא על פי הנ"ל

וזהו קושית הגמרא 'וכי אדם עץ שדה הוא': הן אמת שבאדם ישנו גם הענין ד'עץ שדה' – צומח, מדות – אבל האם זוהי מעלתו של אדם?

קושית הגמרא מתחזקת עוד יותר על פי הידוע, שהאדם נקרא בארבעה תארים: אדם, איש, גבר ואנוש. התאר הנעלה מכל הארבעה הוא אדם (פי התאר 'איש' מורה על מדותיו של האדם, והתאר 'אדם' – על שכלו). מקשה אפוא הגמרא: 'וכי אדם עץ שדה הוא' – וכי המדות הן תכלית המעלה והשלמות של אדם, שבשכילו נקרא הוא בתארו הנעלה ביותר, 'אדם'?

באור תרוץ הגמרא

על כך מתרצת הגמרא, שתכלית שכל האדם היא – שירד וישפיע על מדותיו, שהמדות יתנהגו על פי השכל, וענין זה נקרא הוא שלמות האדם. השכל לבדו אינו מביא שלמות לאדם; התכלית ד'ידיעת היום', הבנת וידיעת אלקות, היא בכדי לבוא על ידי זה ל'והשבות אל לבבך' – שהבנת השכל תשפיע על הלב (מקום המדות).

והגמרא מבארת זאת על ידי משל מאילן: כשם שמעלתו של אילן היא בנתינת פרות, כן הוא גם בנוגע ל'אדם' (תאר השכל), תלמיד חכם: מעלתו של תלמיד חכם היא בהיותו 'הגון', ששכלו פועל על מדותיו, שנותנת לאחרי זה חיות בקיום המצות – 'מאי פרות מצות' (סוטה מו, א). **ה'עולם קטן'** (האדם) דומה הוא ל'עולם גדול': כשם שב'עולם גדול' נזון האדם בעקר מן הצומח, כי הצומח שרשו נעלה יותר מהמדבר (נאפלו מהחי), אלא שבינו שנפל למטה יותר צריך האדם להעלותו,

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדה עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור, רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וכרת וגו' (כ יט-כ)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

מאמר הגמרא בדמיון האדם לעץ השדה

איתא בגמרא (תענית ז): 'מאי דכתיב 'כי האדם עץ השדה', וכי אדם עץ שדה הוא, אלא משום דכתיב 'כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת', וכתיב 'אתו תשחית וכרת', הא פיצד, אם תלמיד חכם הגון הוא ממנו תאכל (למד היקטנו. רש"י) ואותו לא תכרת, ואם לאו אותו תשחית (סוד מעליו. רש"י) וכרת'.

הינו, שפרוש הפסוק 'כי האדם עץ השדה' הוא, שהאדם גופא נמשל לעץ (ולא רק שגיון מן העץ). ולכן שואלת הגמרא 'וכי אדם עץ שדה הוא' – במה נמשל האדם לעץ? והגמרא מתרצת, שבפנין מסים דומים הם זה לזה.

הערות בלשונות הגמרא

וצריך להבין: א, מהי שאלת הגמרא מלכתחלה בתמיה 'וכי אדם עץ שדה הוא' – הרי ישנם רבוי פרטים שבהם נמשל אדם לאילן, וגם במשנה (אבות פ"ג מ"ז) מבארת שיכות האדם לאילן.

ומקושיא זו ומלשונה בגמרא 'וכי אדם עץ שדה הוא', נראה, שהגמרא נקטה בפרוש הפסוק, שאין זה סתם דמיון בעלמא בין אדם לעץ השדה, אלא שכל ענינו של אדם הוא עץ השדה.

אבל לפי זה קשה: פיצד מתישבת קושית הגמרא אם מצינו פרט נוסף שבו דומים הם זה לזה? סוף-כל-סוף הרי זה דמיון בפרט אחד בלבד, ולא בכל הפרטים; ובמה מבטא דמיון זה, יותר מכל השאר, את השיכות העקרית בין האדם לעץ השדה?

ב, יתרה מזו: דמיון זה של אדם לאילן – הוא רק בנוגע לתלמיד חכם, וכיצד יכול הוא לבטא את השיכות בין כללות מין האדם לעץ השדה?

האדם עולם קטן - כל הדצח"ם מצוי בו

אדם נקרא 'עולם קטן' (תחומא פקודי ג ועוד), כלומר, שכל הענינים שישנם בעולם, ב'עולם גדול', ישנם גם באדם. וכמו כן כשם שהעולם מתחלק לארבעה סוגים: דומם, צומח, חי ומדבר, כך יש גם באדם ההתחלקות לארבעה סוגים אלו,

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שרמזו הפסוק כי תקרב אל ע"ר, הוא לשון התעוררות, הינו כשתבא לך התעוררות מלמעלה, תדע שהוא רק על רגע אחד וצריך אתה להלחם עליה בכל כחך ולדבק עצמך בה למען לא תסיר ממך גם להבא:

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום, והיה אם שלום תענה ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך, ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה, ונתנה ה' אלהיך בידך והפית את כל זכורה לפי חרב (יג')

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

מלחמת היצר בתורה וקריאת שמע וזכרון יום המיתה

אפשר לרמז על פי מה דאיתא בגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, אי אזיל מוטב, ואם לאו יעסק בתורה. אי אזיל מוטב, ואי לאו יקרא קריאת שמע. אי אזיל מוטב, ואי לאו יזכר לו יום המיתה.

וזהו שאמר כי תקרב אל עיר, הוא הגוף שלך שנקרא 'עיר קטנה', ויצר הרע אדוק דבוק בו ולא רצה להפריד ממנו, ואתה נתעוררת להלחם עם יצר הרע להרחיקו מעליך, התקון הוא וקראת אליה לשלום, דהינו קרא קריאת שמע ועסק בתורה. וזהו וקראת, היא קריאת שמע, לשלום, היא התורה הנקראת 'שלום'.

והיה אם שלום תענה, דהינו, אם על ידי התורה נכנע הגוף ונתנצח יצר הרע והלך לו, אז והיה כל העם הנמצא בה שהם כל אברי הגוף, יהיו לך למס ועבדוך, דהינו כלם ילכו אחר עצתך לעבודתו יתברך. ואם לא תשלים עמך, דהינו אפלו אחר שעסקת בתורה וקריאת שמע לא נכנע הגוף ועדיין יצר הרע בתקפו, אף על פי כן לא תשוב לאחור, רק התגבר לעשות מלחמה עם היצר הרע עד שיפנע הגוף ויברח יצר הרע.

והתקון הוא, זכר לו יום המיתה, ובה זכר הגוף ויברח יצר הרע. וזהו שאמר ונתנה ה' אלהיך בידך, דהינו, יפנע הגוף וימסר בידך לעבודתו יתברך מטעם והפית את כל זכורה לפי חרב, דהינו, יום החרב, שהוא יום המיתה, זכר אותו, ובה יכנע יצר הרע ויברח לו:

בהדור, לשקד בתורה ותפלה ולהתרגל במדות טובות.

חדש הכנה

החדש הזה הוא חדש ההכנה, לקראת קבלת שנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה בגשמיית וברוחניות.

הרמז בפסוק 'לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים'

אחת התורות אשר אמר הוד כבוד קדשת רבנו הזקן – בעל התניא ושלחן ערוך – בשבת מברכין חדש אלול שנת תקנ"ה, מה ששמע מפי מורו ורבו הרב המגיד ממעזריטש נ"ע בשם מורנו הבעל שם טוב נ"ע. ואלו דברי קדשו:

'כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים' (בראשית מג י'), 'שבנו פעמים' הם שני אפני תשובה, א, תשובה כללית דראש השנה בקבלת על מלכות שמים. ב, תשובה פרטית דיום הכפורים לפרט חטאיו לכבדם ולהטהר.

ושתי תשובות הללו תלויות בחשבון הנפש שהאדם עושה בחדש אלול. וזהו 'כי לולא התמהמהנו', 'לולא' אותיות 'אלול', 'לולא' התמהמהנו, אם האדם מתמהמה ומאריך בחשבון נפשו בחדש אלול, הנה 'אז שבנו פעמים', כלומר לפי אפן זה תהיה העבודה בשני אפני התשובה דראש השנה ויום הכפורים.

הכנה כללית והכנה פרטית

אמנם ההכנה החדש אלול היא 'הכנה כללית', וצריכה להיות גם 'הכנה פרטית'. שההכנה פרטית לעבודה דראש השנה היא בימי הסליחות בבקשת רחמים ותחנונים, כעבדים המתחננים אל אדונם בבקשת סליחה בהכנות האמת דלף ה' הצדקה ולנו בשת הפנים, וההכנה פרטית להעבודה דיום הכפורים היא בהימים שבין כסא לעשור (חלק ד עמ' קלא):

חזק ונתחזק

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

התחזקות על המניעות בכל מוצב

שפטים וישטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך וגו' (טו יח). 'שערים' הינו המניעות שנתנה לאדם כשרוצה לעבד השם יתברך, שיש כמה וכמה שערים שנוצל מאתו העבודה. ואף על פי כן תתחזק עצמך.

ובמה תוכל להתחזק, אמר, אשר ה' אלקיך נתן לך, שמן הסתם אם

הפטרה

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

כשהברואים יכולים לקבל השפע כביכול יש בבוא שולמות ואין בו השתנות וזה עצמו הנחמה

אנכי אנכי הוא מנחמם. (ישעיה נא יב) הכלל, כשהקדוש ברוך הוא משפיע על האדם והאדם יכול לקבל טובתו כי דרכו להשפיע תמיד חסד על ישראל כמאמר רבותינו ז"ל (פסחים קיב.) יותר מה שהעגל כו', זה הוא התענוג של הבוא ברוך הוא כשהברואים יכולים לקבל טובתו.

כי אם חס ושלום הברואים אינם יכולים לקבל שפע טובתו אז הבוא כביכול אינו בשלמות כמאמר חכמינו ז"ל (חגיגה טו:) אם אדם בצער שכינה מה אומרת קלני וכו'. וכשהברואים יכולים לקבל השפע מהבוא אז כביכול יש בו שלמות ואין השתנות כלל.

וזהו הרמז 'אנכי אנכי', מה ש'אנכי אנכי' שאין בי שום השתנות, זה הנחמה שלכם, כלומר שאז בודאי אתם יכולים לקבל השפע והטובה ואז בודאי אין בי שום השתנות. וזהו 'אנכי אנכי', זה ש'אנכי אנכי' שאין בי שום השתנות, זה 'מנחמם', וזה בעצמו הנחמה שלכם:

חדש אלול

אגרות קדש

רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זיע"א

אלול - חדש הרחמים

בחסד אל עליון, עומדים אנחנו כלנו בהיכל הרחמים – בחדש אלול – שהוא חדש הרחמים שבו מאירות שלש עשרה מדות הרחמים.

החדש הזה הוא חדש הרחמים, אשר בו נפתחים שערי רחמים לכל הבא לגשת אל הקדש לעבודת הבוא ברוך הוא בתשובה תפלה ותורה.

חדש של חשבון הנפש

החדש הזה הוא חדש האחרון משנה החולפת ועוברת מהנהו אל העבר, והוא חדש של חשבון הנפש לחשב ולהתבונן במה שעברה עליו השנה להתחרט על הלא טוב בחרטה גמורה, ולקבל על עצמו להיות זהיר על להבא בקיום המצות

אבל לאחר שהאדם מעלה אותו, משפיע הצומח לאדם ונותן לו חיות, מצד שרשו הנעלה – כן הוא גם ב'אדם' ו'צומח' שבעולם קטן: המדות שרשם נעלה ועמק יותר מהשכל, אלא כיון שבגלוי המדות הם למטה יותר, צריך השכל להשפיע עליהם כדי לבררם ולזככם, ואזי משפיעים המדות בהשכל ופועלים בו עליו, ובא לתכליתו, כאמור לעיל שהשלמות ד'ינדות' היא כשהוא מביא ל'השבות' אל לבבך' (חלק ד עמ' 1114 ואילך):

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך (י"ח)

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

עצה למחשבות זרות בתפלה לזכר צער השכינה

או יאמר כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'. הנראה לי על פי מה שנתבאר לעיל בפרשת ראה (ד"ה כי אם) כמאמר הגמרא ברכות (ג.) אצל רבי יוסי בן קסמא שנוכנס להתפלל אל אחת מחברות ירושלים, ובא אליהו ושמר לו על הפתח. מהו לשון שמירה שהיה צריך לו. וגם מהו על הפתח.

לרמז בזה על פי דברי הרמב"ן ז"ל על פסוק (שמות כג כה) 'ועבדתם את ה' אלהיכם', עבודה שבלב וזה תפלה (תענית ב.), כי באמת היא עבודה גדולה להתפלל בלי שום מחשבה זרה. וזה שהיה רבי יוסי בן קסמא נכנס להתפלל על התרבות ירושלים שיבנה מהרה בימינו, ובא אליהו ושמר לו על הפתח, פרוש פתחי פיו שמר אותם שיצאו הדברים בפונה הרצויה, כמו שנאמר (תהלים נא יז) 'ה' שפתי תפתח', כמו שנאמר (מלאכי ג כג) 'הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה'.'

הרמז בלשון הפסוק

וזה הרמז בפסוק זה כי יפלא ממך דבר וגו' דברי ריבת בשעריך, הם המון המחשבות זרות המבלבלים את האדם בשעת התפלה, לזאת נתנה התורה עצה לזה וקמת ועלית אל המקום, פרוש תכף כשאדם עומד בבקר יהיה ראשית מחשבתו על גדל צער גלות השכינה, וזהו 'וקמת ועלית אל המקום', זה בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן:

השם יתברך נותן לה, אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה זרה ג), ואם ידע השם יתברך שאי אפשר לעבד כף אותו, ודאי לא היה נותן לה המניעה הזאת. ואז, אם באמת אל תשגיח על שום דבר, ממילא יתבטלו המניעות:

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

בצאת האדם למלחמה עם יצרו אל יתירא משפלותו ומכשולות העבר

כ"י תצא למלחמה וגו' (כ א), אולי שרמז הפתוב למלחמת האדם עם יצרו, ובא להסיר מלבבו מרף ואמר כי תצא למלחמה הידועה, שאין גדולה ממנה. והנה במלחמה זו יש שני דברים קשים לאדם שמתישם כחו, א' הוא שאינו מלמד במלחמה כמו שהוא מלמד ורגיל במין מלחמה זו יצרו הרע, ב' שהרפכת האדם חובקת דברי היצר, בכל אשר יאמר אליו, בעניני האסור לגנוב ולגזל ולגאות וללאכל כל אשר תאווה נפשו, וזה ימנעוהו מלשמע אל דברי התורה והמצוות, ומה גם אחר שנכשל בעברות רבות שיתוספו כחות הרע שגולדו ממעשיו הרעים, כמו שפרשתי במקומות אחרים, והרי הוא ביניהם פתורה שאין לה הופכין. **לזה** בא דבר ה' באן, ואמר 'כי תצא למלחמה וראית' בעיני שכלך 'סוס ורכב', 'סוס' כנגד מה שהוא היצר סוס

זכות אלא קריאת שמע בלבד כדאי אתם שישמע אתכם. הענין, דקריאת שמע היא קבלת על מלכות שמים, ואף שהאדם רואה שפמה פעמים קבל עליו על מלכות שמים ולא נעשה מזה כלום, אף על פי כן לא יהא שפל בעיני עצמו, רק עליו להתחזק ולהתחיל מחדש.

וזהו כחם של ישראל להתחיל תמיד מחדש. וזה אינו מצוי בעצמו, כי הם שלמים בעצמם, ו'עשו' מלשון עשוי ונגמר, מה שאין כן 'עקב' מלשון עקב, שקטן הוא בעיני עצמו ומתחיל תמיד מחדש, וכמו שאמר היהודי הקדוש זצלה"ה שבכל יום כנגד אתמול הוא כדמיון יהודי לגבי גוי, וזהו זכות קריאת שמע. והבן.

וכן הוא בראש השנה, בזכות זו הקבלה שאדם מקבל על עצמו להיות טוב מכאן ולהבא, ואינו משגיח על זה שפבר קבל בשנה שעברה ולא נעשה מזה כלום, רק מאמין שמעתה יהיה טוב, בזכות זה זוכין בדין.

קבלה בלב שלם

אך צריכין לראות שתהיה הקבלה באמת ובלב שלם. וכמו שאמר הרבי רבי בונם זצלה"ה מפרשיסחא: 'צדק צדק תרדף' (טו כ) – שתדף הצדק באמת ואמונה. וזהו (אבות פ"א מ"ב) על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת, שיהיה דן את יצרו באמת. והבן:

מוכן למלחמה, מה שאינו כן האדם, 'רכב' כנגד הרפכת האדם שנוטה וחושקת לדברים. ואמרו 'עם רב מרד', כנגד כחות הרע שנתוספו ממנו מצד מעשיו הרעים כמו שאמרנו, אף על פי כן בא דברו הטוב ואמר 'לא תירא מהם', והשעם הוא 'כי ה' אלהיך עמך', פרוש הן אמת אם היית בא למלחמה בכחך אין בך כח לעמד במלחמה זו, אבל ביון ש'ה' אלהיך עמך' כחו גדול להצילך, כי כשבא אדם לשהר, ימינו יתברך מקבלתו ונדבק לה' והוא יכניע מצריו.

ונמר אמר 'המלך מארץ מצרים', כי זה מופת חתום כי ה' מפרק הקלפה מן הקדשה ומכירה, והוא סוד העלאת ישראל ממצרים כידוע ליודעי חן, וזה לה האות כדי שתתחזק במלחמה, וכן הוא אומר (תהלים לו לב) 'צופה רשע לצדיק וגו' ה' לא יעזבונו בידו', ואמרו ו'ל' (קידושין ל:) שהפתוב מדבר על יצר הרע שהוא מתגבר על האדם וה' עוזרו ומצילו מידו:

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

על האדם לקבל על עצמו קבלות טובות לשנה הבאה על אף שלא עמד בקבלות השנה החולפת

ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום (כ א). ברש"י: אפלו אין בכם

אוצרות גאוני הדורות

ברית אבות

רבי אברהם סורקייא זצ"ל

בזכות הפשרה זוכים לרשת את הארץ

יש לפרש את הפסוק, בהקדים את דרשת הגמ' בסנהדרין (לב:) על הפסוק 'צדק צדק תרדף', 'אחד לדין ואחד לפשרה'. מפאן למדים, שהדין מצוה לעשות פשרה, באותה מדה שהוא מצוה לעשות דין. עוד יש להקדים את דברי הגמ' בב"מ (ל:) 'לא חרבה ירושלים, אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו (עשו) לפנים משורת הדין'.

מעשה, יש לפרש את מה שאמרה התורה "צדק צדק תרדף", כצווי לדין לעשות פשרה בין בעלי הדין. ככה, הוא מקים את החלק השני של הפסוק "למען תחיה וירשת את הארץ". כלומר, באשר הדין מטיל פשרה, הוא מסיע לישוב את הסכסוכים בעם, והדבר מונע את חרבן הארץ ומבטיח את ירשתה. (באריכות נתיבות) כחמי ספרד: נתיבות

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך נתן לה (טו כ)

מטה אהרן

רבי אהרן סטאטבסקי זצ"ל

הרודף אחר הצדקה הקב"ה ממציא לו מעות לעשות צדקה

הנה ידוע מאמרם ו'ל' (כ"ב ט:) אמר רבי יצחק מאי דכתיב (משלי כא כא) 'רדף צדקה וחסד ימצא חיים ימצא צדקה וכבוד', משום דרדף צדקה ימצא צדקה, אלא לומר לה כל הרודף אחר צדקה, הקב"ה ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה, עכ"ל. לפי זה יכול להיות שנה הוא גם בן פרוש הפסוק הנ"ל, צדק רצה לומר תזכה לעשות צדקה, אם צדק תרדף, רצה לומר אם תרצה לעשות צדקה באמת, וכנזכר לעיל הרודף אחר צדקה הקב"ה ממציא לו לעשות צדקה.

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד. יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבך (יו ו-ז)

ניאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

הקנעת היצר הרע על ידי השגת נפש רוח ונשמה

אפשר רמז למה שאמרו ו'ל', שמי שקונה נפש רוח ונשמה בשלמות, שוב אינו חוטא ומכניע יצר הרע. וזה שאמר על פי שנים עדים, שהם נפש ורוח של האדם שמתרים בו ומחזירים אותו בכל יום, גם שהם מעידים עליו כנודע. ובפרט אם קנה השלמות עד שזכה לנשמה, וזהו 'שלשה עדים' - יומת המת שהוא יצר הרע שנקרא מת, גם שעתיד למות. אבל אינו יכול להמיתו בקניית הנפש לבדה, כי היא

מעשה, כף יתפרש הפסוק. "כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך", משה אמר לעם ישראל, כשתראו שרק אתם נכנסים לארץ, ואני לא, אתם עלולים לטעות כפי שטעה אותו פילוסוף, לכן, אני מצוה אתכם "לא תלמד לעשות כותעבת הגוים ההם", שלא תלכו אחרי תועבות הגוים ותאמינו שיש רשיות נוספות מלבד ה', בדומה לאותו פילוסוף שטען כי יש שתי רשיות. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניו במצור (כ ט)

משמרת אלעזר

רבי אהרן אלעזר פאטיקס זצ"ל

טעם אסור השתתת אילן שלא יבוא לידי כפית טובה לאדם הנמשל לעץ השדה

ונדחקו המפורשים בבאור כי האדם עץ השדה. ונראה לפרש בפשוטו, דהנה אמרו חז"ל (ב"ק צב:) ביצא דשית מנייה מציא לא תשדי ביה קלא. והטעם אף על פי שאין הבור מרגיש בהיות האדם בפניו טובה נגדו, בכל זאת תקבע בנפש האדם פעולה זאת, להיות בסוף כפוי טובה גם נגד האדם, והיא מדה רעה כי סופו לכפר בהקב"ה, כמאמר המדרש (שמו"ר א ח) על פרעה מתחלה 'אשר לא ידע את יוסף' (שמות א ח), ולבסוף 'לא ידעתי את ה' (שמות ה ב).

וזאת פונת הכתוב לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת, כלומר אין אתה רשאי להיות כפוי טובה נגד העץ אשר תאכל ממנו, ואם תאמר הכי עץ השדה מרגיש בכפית טובתי, דע כי לבסוף האדם עץ השדה, תהיה גם נגד האדם כפוי טובה כאשר יהיה במצור ובמצוק כאשר אתה עתה נגד העץ.

ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר בעיני ה' (כא ט)

בנין אריאל

רבי שאול לונגוטאם זצ"ל

העושים הישר בעיני ה' - לא ימצא חלל בקרבם

נראה לי פרושו, דהרא"ם הקשה ביון שידיהם לא שפכו את הדם למה הצרכו לכפרה, ותרץ בשביל ערבות. והקשה

מין את מינו. ואם יודמן שישחטו בעוד רשע בקרבם, יוליכם ה' את פועלי און, יודמן להם וימצאו כהנים גם פן אשר כמוהם יהיו עושיהם, ונפשות חסידיו ישמר.

כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לא תלמד לעשות כותעבת הגוים ההם (יח ט)

חסד ורחמים

רבי אברהם משה (בראמיו) דמרי זצ"ל

צדיק גוזר וה' מקים

יש לבאר את דברי משה לישראל, בהקדים מה שכתב רבי אהרן תאומים בספרו 'בגדי אהרן' (פר' ואתחנן), כי בשעת פטירתו, בקש משה מה' שיפתחו שערי שמים, כדי שכל באי עולם יראו שאין אלוה מבלעדיו.

ובאר שם את בקשתו של משה, על פי המספר בהקדמת הזהר הקדוש (דף י"ע א), על פילוסוף אחד ששאל את רבי שמעון, אתם דורשים (ע"י ספרי פר' וזאת הברכה פס' שנו, במ"ד יד, כ) על הפסוק "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י), 'בישראל לא קם, אבל באמות העולם קם, אם כן, איך תפרשו את הפסוק "כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמותך" (ירמיה ז, ח), וכי יתכן לדרש שרק בחכמי הגוים אין כמותך, אבל, חלילה, יש עוד משהו, בשמים או בארץ או בתהומות [א.ה. כ"כ ה' בגדי אהרן, אך בזה"ק שלפנינו הנוסח שונה במעט], כמו ה' ועל כן השיב לו רבי שמעון, כי גם את הפסוק "כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמותך", יש לדרש, 'בחכמי הגוים אין כמותך, אבל בחכמי ישראל יש'. והוכיח לו זאת, בכך שצדיקים כגון אליהו ואלישע, עשו מעשים המיחסים רק לה', התקצת מתים, הורדת גשמים ומניעתם, ואף בטול גזרות. כלומר, יש לישראל כח של קדשה דומה למעשיו של ה', ואף יש בכח הצדיק לבטל גזרות של ה'.

ועל פי זה באר את בקשת משה. שאחר ראה שאינו יכול לבטל את גזרת ה' שימות ולא יכנס לארץ, חשש שעם ישראל, שיראו שאין בכחו של משה לבטל גזרת ה', יטעו לפרש את הפסוק "כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמותך" כפי שטעה אותו פילוסוף, שיש רשות נוספת מלבד ה', ח"ו. לכן בקש משה שיפתחו שערי שמים, כדי שיראו שאין אלוה מבלעדיו, ושהגזרה על מותו באה ממנו לבדו.

קרובה לחמר ויכול לשלט בה חס ושלום, וזהו לא יומת על פי עד אחד שהיא הנפש כמו שכתבתי.

אחד' עם האותיות גימטריא 'נפש' במספר קטן, 'שנים' גימטריא נשמה, 'שלשה' עם התבה והכולל גימטריא רוח הנשמה במספר גדול ובמספר קטן.

יד העדים הם תהיה בו בראשונה להמיתו כי הם העקרים, אחר כך ויד כל העם הם רמ"ח איברים, ועל ידי זה ובערת הרע מקרבך.

וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שה ונתן לפהו הזרע והלחיים והקבה (יח א)

שמן המאור

רבי מנחם אפרים פישל טרייבר זצ"ל

נותני מתנות כהנה זוכים תחלה את יצרם הרע

להבין לשון היתר 'זבחי הזבח', והיה לו לכתב 'מאת הזבח', וגם אם יכתב סתם 'וזה יהיה משפט הכהנים אם שור אם שה ונתן לפהו' כו' גם כן הרי סגי.

ונראה לי, דאיתא דלא טובה הוא לצדיק לקבל מתנה מאדם רע, לכן מבטיח התורה אותם שכל אותם שיתנו המתנות לפהו, ישחטו בהקמה בתשובה שלמה ויהיו זוכים את הזבח הזה הוא היצר הרע, ויהיו זוכים אותו מקדם כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין מג:) 'כל הזבח יצרו ומתודה עליו' כו', כן יהיו עושים כל השוחטי בהמה אפלו הפשוטי עם יהיו מתנדים כעל הקרבן בתשובה שלמה, ובזה יהיו זוכים את הזבח, והיצר הרע נקרא זבח כי הוא השוחט דעלמא [וכו].

וזהו פרוש הכתוב כאן וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם, מפל העם יהיה להם משפט הזה, לכן נאמר לשון 'העם' ולא בני ישראל, להורות שאפלו הפשוטי עם לא יעלימו מהם המתנות, אף יתנו לפהנים ברצון טוב.

אך אם כן אליה וקוץ בה, כי לא טובה הוא להם לקבל מאיש רע, לכן אמר **מאת זבחי הזבח,** שהפשוטי עם יעשו תשובה בעת שחישטן ויזבחו הזבח דעלמא, וכל אותם שיעשו תשובה וישחטו השור והשה בכונה רצויה כמו קרבן, המה יתנו גם כן המתנות לפהו ברצון טוב, ולא יגזיז שבת הרשע על גורל הצדיקים, אף ימצא

זבד טוב

רבי זאב פופרש זצ"ל

ש"ן ימינית ושי"ן שמאלית

ובמה שאמרו אפלו אומר על ימין שהוא שמאל וכו', יש לומר שמרמז בדבריהם במה שנמצא לפעמים בדברי חז"ל דרשות שהם רחוק מן הפשט והפוף הנקודות, שלא ישכיל חכם להרע להתחכם נגדם.

כמו שד"רשו (סוטה ג.) 'כי תשטה אשתו' (במדבר ה יב) ש"כנס בה רוח שטות, 'תשטה' היא בשי"ן שמאלית, ושטות היא בשי"ן ימינית. וכן 'ושם דרך' (תהלים נ כג) דרשו (שם ה:) כל השם ארוחותיו בעולם הזה וכו', אל תקרי ושם אלא ושם, כל אלה וכיוצא בהם עשו מן שמאל ימין.

ולהפוך 'כי יש שבר במצרים' (בראשית מב א) דרש בתנחומא (מקץ ה) מלשון תקנה כמו 'שברו על ה' אלהיו' (תהלים קמו ה), וכן ה' שברו על ה' אלהיו' (תהלים קמו ה) דרש בזהר הקדוש (ח"ב קצח:) לשון שבר, וכדומה עשו מן ימין שמאל. **צנה** הכתוב, לא תסור מן אשר יגידו על שמאל ימין או להפוך, כי להם נתן הרשות לדרש בן.

אמרי יוסף

רבי יוסף משה טייכר זצ"ל

עשית תשובה בשמירת שבת ולבישת שק

ושמעתי לאמר בשם אדוני אבי זקני הרב הגאון המקבל מוה' יוסף משה זצ"ל בעל המחבר ספר מגיד משנה, שאמר שיש לבנו בזה על פי מה שכתב האר"י ז"ל על תבת 'תשובה' שהוא ראשי תבות תענית, שק, ואפר, בכיה, הספד.

והנה בתבת 'תשובה' השי"ן היא ימינית, ויש לומר שמרמז על שבת כמו שאמרו בגמרא (שבת קיח:) כל השומר שבת כהלכתו אפלו עובד עבודה זרה כדור אגוש מוחלין לו, אבל לדברי האר"י הנ"ל שמרמז על 'שק' השי"ן היא שמאלית.

וזה שאמרו אפלו אומר לך על ימין שהוא שמאל, רצה לומר על תבת 'תשובה' האות שי"ן שהיא ימינית, אומר לך שמרמז על שק ושי"ן שמאלית, מחיב לשמע אליו, ומכל שכן אם יאמר לך על ימין שהוא ימין שמרמז באמת על שבת בודאי מחיב לשמע אליו.

וזה שהתירו הזקנים 'ואמרו ידניו לא שפכו את הדם' לכן ארע שנהרג בדרך, לזה בקשו 'כפר לעמך' מה שאנחנו העלמנו במיתתו מלהרג אותו, ע"כ דברי האר"י הקדוש, ושפתים ישק כו'.

ובזה אמרתי פרוש ואתה תבער דם הנקי כי תעשה הישר בעיני ה', כלומר שבאם תקו צדיקים אזי לא יאנה כלל הרוג בדרך, כי מסתמא אתם בעצמכם תבערו את הרוצחים, ולכן נקרא 'דם נקי' כי אם מומת על פי בית דין אזי מיתתו כפרתו, וזה ואתה תבער דם הנקי כי תעשה הישר' נמצא לא תצטרכו להביא עגלה ערופה, כי לא יאנה כלל שום הרוג בדרך, מאחר שאתם בעצמכם תעשו דין בידי אדם.

ימין שהוא שמאל, ושמאל שהוא ימין

מזבח אליהו

רבי אליהו הכהן זצ"ל

מקום הנחת תפלין ונטילת לולב באטר יד

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (יז יא) פרש רש"י: אפלו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן שאומר לך על ימין ימין, ועל שמאל שמאל.

נראה שהפונה כף, על מה שכתב הבית יוסף בהלכות תפלין בשלחנו הטהור (סי' כו ס"א), אטר יד ימינו אם עושה כל מלאכתו בשמאלו, מניח בשמאלו שהוא ימין של כל אדם, עכ"ל. הרי כאן עושין הימין שמאל, שהרי מניח התפלין בשמאלו שהוא ימין כל אדם.

ובהלכות נטילת לולב (סי' תרנא ס"ג) כתב, אטר נוטל לולב בימין כל אדם ואחריו בשמאל כל אדם, דבית ימין ושמאל דעלמא אזלינן, ולא בתר ימין ושמאל דידיה, עכ"ל.

הרי כאן [בתפלין] עשו את השמאל ימין, שהשמאל שלו שהיה ימין כל אדם מניח שם תפלין, שנמצא שעשו הימין שמאל, ובענין לולב עשו השמאל שלו ששם מניח התפלין ימין, שחיבוהו שישל הלולב בימין שהוא שמאל שלו, ונמצא עושין השמאל ימין, ולזה אמר אפלו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין, ונכון וחרוף.

הרב נחלת יעקב אם כן למה תלה הכתוב בעיר הקרובה דוקא, ותרץ דלהנף דמקרי צריכי כפרה, שאלמלא לא חטאו בשום חטא היה כדאי זכותם שלא ימצא חלל בקרבם, וכעובדא דרבי יהושע בן לוי בכתבות (ע"ז), ודבריו נכונים.

והינו דקאמר קרא ואתה תבער דם הנקי מקרבך, כלומר שבדרך לבער לבל ימצא שום דם נקי בקרב ארצך, והינו כי תעשה הישר בעיני ה' תמיד, אז לא יאנה בקרב ארצך שום און.

אשכול ענבים

רבי שאול ב"ר זצ"ל

כפרת הרוצח באה רק על ידי מיתת בית דין

עין רש"י שנדחק את עצמו לפרש מה זה ואתה תבער דם הנקי, כלומר שאם נמצא ההורג אחר הקצאת עגלה ערופה, אזי צריכים הדינים לבערו מן העולם, וזה 'כי תעשה הישר בעיני ה'', עין שם ברש"י, ובאמת כל הרוצח יראה שפרושו דחוק מאד.

ונראה לתרץ פונת הפסוק כף בהקדים, בשם האר"י הקדוש על פסוק (כא ז-ח) והתירו הזקנים 'ואמרו ידניו לא שפכו את הדם הזה כפר לעמך ישראל', עין רש"י שמקשה וכי סלקא דעתך שהזקנים הרגו את זה, ופרש לא פטרנו אותו בלא לזיה.

אך הוא הקדוש פרש כף, כי אם הדינים הורגים את הרוצח, אזי על כל פנים מיתתו כפרתו במה שקבל על עצמו דין הדינים, ומקבל על עצמו למות בשביל רציחתו. לא כן באם העלם יעלימו הדינים מהרוצח מבלי להמית את הרוצח, אזי אף על פי כן נהרג הרוצח אחר כף על ידי איזה חיה רעה, כדאיתא בגמרא (כתובות ל:) דין ארבע מיתות לא בטלו, ומסתמא הקב"ה לא מנקה אותו, כי לארץ לא יכפר כי אם בדם שופכו, אף זה הרוצח לא נתפטר לו במיתתו, הואיל ולא נפסק לו דין בידי אדם.

נמצא דאם נמצא איזה הרוג בדרך, מסתמא היה האיש הזה חייב מיתה, כמאמרם (אבות פ"ב מ"ו) 'על דאטפת אטפוף', אף מסתמא היה זה האיש רוצח ובית דין העלימו את מיתתו ולא עשו בו דין, לכן נהרג אחר כף בידי שמים סמוך לעירם, לכן לא נתפטר להרוצח הלז עונו במיתתו פנ"ל, וטוב היה להרוצח הלז באם הדינים היו הורגים אותו, אז היה האיש ההוא מנקה מעון על ידי מיתתו,

פני מבין

רבי נתנאל פריד זצ"ל

גזרת אסור תקיעת שופר בראש השנה
שחל בשבת

פרש רש"י אפלו אומרים לך על שמאל שהוא ימין, או על ימין שהוא שמאל. ודקדקו המפורשים הלא בית דין בודאי אין אומרים על שמאל שהוא ימין, והלא לדעתם הוא ימין, והגאון ר' יוסף שאול ז"ל בהגהותיו על הספרי רצה להגיה, יצין שם.

ולעניות דעתו נראה דקאי על גזרת חכמים שגזרו שלא לתקע שופר בשבת, וימין נקרא מצות עשה כמבאר בזהר הקדוש (תיקוני תי' יח לה), אם כן

התוקע שופר בשבת עובר על 'לא תסור', ואם כן אומרים על ימין שהוא עשה, שהוא שמאל – לא תעשה.

ונפשט ספיקא של ס' ביי"ד שהביא באשל אברהם סי' תקפ"ח אם אחד תקע שופר בשבת אם עשה מצוה קצת או לא, ונפקא מנה אם ברוך שהחנינו בשבת ביום א', ואם עשה מצוה הלא לדעת המחבר אין צריך לברך ביום ב', ולעניות דעתי פשוט דלא עשה מצוה דעובר על 'לא תסור'.

עקירת מצוה בקום ועשה

וכן על שמאל שהוא ימין, דחכמים עקרו איזה דבר והתירו, כמו באומרת טמאה

אני לך, וראיתי בקרית ספר (אישות פ"ד) דחכמים יש להם כח לעקר מצוה אפלו בקום ועשה וצריך שעה, כמו אליהו בזהר הפרקל, ואין לומר דנביא שאני שהוא על פי הדבור, הלא כתיב (ויקרא כו לה) 'אלה המצוות', שאין הנביא רשאי לתדש דבר (שבת קד.), אלא על כרחך דנתנה תורה הקדושה כח לחכמים, ולכן יכול נביא גם כן לעקר, והוא סברא מתוקה כדבש.

ואם כן אם אומרים לך 'על שמאל' שהוא לא תעשה 'דהוא ימין' – עשה, וצריך לעבר על לא תעשה ולשמע דברי חכמים, ועושה בזה מצוה לעשות 'ככל אשר יורוך'.

מעשי צדיקים

היתה בוכה, כי אין זה דרכי נעם ומשיבת נפש' לבכות במרירות הלב וגם לא 'נתיבותיה שלום', מהבכיה היתרה הבנתי כי ללא ספק טעות היתה בידכם. (בארות המים)

צדק צדק תרדף (טז ב)

נאם בחסד עליון היה רבי אלכסנדר זושא פרידמן ז"ל הי"ד, מחבר הספר מעינה של תורה ויושב ראש אגודת ישראל בפולין, בהרצאותיו המיוחדות היה ביכלתו לרתק צבור גדול למשך שעות ארוכות.

באותן שנים שבין מלחמת העולם הראשונה למלחמת העולם השנייה, נשבה בעולם רוח הקומוניזם, שיטת הקומוניזם היתה שהעולם זקוק לשיוון, שלא יהיו עשירים ולא יהיו עניים, כדי להגיע למטרה זו נשפך דם רב, ולבסוף טבחו הקומוניסטים עצמם איש ברעהו.

שנאות רבות נאם רבי אלכסנדר זושא נגד שיטה זו, וכה אמר בשם הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא זיע"א, הפסוק כופל את לשונו, 'צדק צדק תרדף', כלומר צדק רודפים רק עם צדק, ולא באמצעות שחיתות ורצח. (פרי אפרים)

ולא תסח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (טז יט)

גדול היה הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א במדת האמת, עד כדי שהוא עצמו

בדרך זו, סים רבי ישראל מטשורטקוב ואמר, אפשר לפרש את הפסוק 'שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך' אשר ה' אלוקיך נתן לך, תמנה רבנים צדיקים שיהיה בכתם להכניס ולתת לך את ה' אלוקיך בקרבך. (דורש טוב עמ' קסז)

ושפטו את העם משפט צדק (טז יח)

ספר מוהרי" רפפורט אב"ד טארנא, כי בצעירותו בעודו סמוך על שלחן חותנו הגביר בעיר רימנוב, בא לפניו משפט של איש ואשה שהיה דין ודברים ביניהם, והוא עם הדינים הנוספים פסקו שהאשה התחילה בדיו.

באה האשה להתלונן על פסק הדיו לפני הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א, ובתוך דבריה פתחה בבכיה יתרה בלי גבול על אשר לא זכתה בדיו, הרבי שלח לקרא לדגנים, ובקש להראות לו מאין יצא להם הפסק דין לחיבה, כי נראה לו שטעו בדיו.

הם הראו לו בחשן משפט, וכאשר עין בצותא חדא עמהם, הראה להם כי היתה להם טעות בהבנת דברי הבית יוסף, עמד הרב אב"ד טארנא והרהיב עז בנפשו, ושאל את הרבי מאין ידע על פי דברי האשה כי היה טעות בפסק הדיו.

השיב רבי צבי הירש, 'כתיב (תהלים יט מ) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש' וכתיב (משלי ג י) 'דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום', התורה היא נצחית, ואם הייתם דגים לאמתה של תורה היא לא

שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק (טז יח)

בשבת פרשת שפטים שבת הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א בעיר המרפא מרינבארד, ובאותה שבת נכחו במקום הרבה רבנים שהגיעו לשהות בצל הקדש, באמצע עריכת השלחן שסביבו הסבו רק רבנים, הוא פנה אליהם ושאל האם הם נוהגים לומר דרשה בשבת שובה, והרבנים השיבו בחיוב.

שאל הרבי מה הם אומרים בדרשותיהם, והתשובה היתה דברי מוסר, נענה הרבי ואמר, לדעתי לא כדאי להגיד מוסר, צריכים להמנע מדברי קטרוג ככל האפשר בקמים אלו כדי לא לעורר דינים על ישראל, במקום זה טוב לומר דברי פבושין ועידוד להביאם לאהבת הבורא, ומתוך אהבתו יתברך הם כבר יזכו לתשובה.

רבי ישראל המשיך וספר, כי אחרי שהרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א חזר מטשורטקוב, אחר ששהה זמן מה בצל קדשו של אבי הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א, בקשו מקרביו שישפר מה ראה שם, והוא השיב כי קשה לתאר רוחניות בפה ובמלים.

רק עובדא אחת הוא ספר להם, בשבת קדש ישב רבי דוד משה בעת עריכת שלחנו בדבקות עצומה, ובתוך כך התלהב מאד, דפק בשלחן בקפסת הטבק והרימה למעלה בזעקה, "אבא קדוש, רחמים על כל העולם", בחנתי אז את כל הנוכחים, ואני יכול להעיד שלא נשאר שם ולו אחד ללא הרהור תשובה.

לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך
הוא (יז טו)

פַּעַמִּים רבות נכנס ה'ה הרה"ק רבי יחזקאל משינאנוא זיע"א בעבי הקורה, כדי להשקט מחלוקות שפרצו בקהלות שונות, עבור מטרה זו אף ה'ה מכתת רגליו, ונסע ומנסה לפשר בין הצדדים להגיע לעמק השוה, כשהוא לא נרתע ממחלוקות קשות ומרות ואף לא מעלבונות שהטיחו בו שני הצדדים.

רגיל ה'ה לומר שוב ושוב, גם מחלקת שתחלתה לשם שמים, אם היא נמשכת לא יתכן שלא תתערב בה תאונת הנצח ויבוא גם השטן בתוכם, ואז הסטרא אחרא תטל בה חלק בראש".

פַּעַם בעת שעסק בכבוי אש המחלקת אמר רבי יחזקאל, מעולם לא הבנתי מדוע הצרכה התורה לצוות 'לא תוכל לתת עליך איש נכרי', וכי איזה יהודי ירצה להמליך עליו נכרי, הכי חסרים יהודים מכשרים לתפקיד.

אבל עתה מבין אני, כי בשעה שפורצת מחלקת בעירה בענין הרבנות, מוכן כל אחד שאפלו גוי יהיה המלך, ובלבד שהרב של הצד שכנגדו לא יכהן כרב בעירה. (דברי יחזקאל החדש)

לבלתי רום לבבו מאחיו (יז כ)

לא אחת תמהו באי ביתו של הרה"ק **רבי שלמה מזויעה** זיע"א מדוע כלו הסתר ופשטות, בעוד אדמו"רים אחרים נוהגים בגנוני מלכות, שמשים וגבאים מקיפים אותם בכל עת, ומקהלות חסידים מצטופפים ונדחקים.

אחד ממקורביו שהיה עד לכמה ממופתיו ונוראותיו, לא עצר ברוחו ושאף את הרבי כמתרים, הרי אצל רבנו היה צריך להיות תור מתמשך מכאן ועד הכתל המערבי, הרי הכל רואים בחוש מה שמתרשח כאן, הכל עדים.

רבי שלמה הבלוג כדרכו ולא ענה, אולם מאחר יותר נתן מענה כבדרך אגב לשאלות אלו, "ישנם שני סוגי צדיקים, צדיק הדור וצדיק יסוד, צדיק הדור, מלשון הדר, הדרו ופארו אל החוץ גלוי לעין כל, אולם צדיק יסוד, היסוד חבוי ומכסה, ככל שהיסוד עמק יותר, כך גדול הבנין הנשא עליו. (צדיק יסוד עולם)

לכבודה של מלכות יצאו אלפים ורבבות לראותו, וגם הרבי משינאנוא היה בין היוצאים, כשראהו רבי יחזקאל מרחוק, התבטא במחי יד לפליאת הסובבים כי "אין לו צורה של מלכות", ועזב את המקום. כעבר מספר שנים התפרסם כי יורש העצר ונדאלף ירה לעצמו בראשו ואבד עצמו לדעת, ואכן מעולם לא ישוב על כסא המלכות. (פרי הכרם גליון יז)

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו
(יז טו)

בעת שבקר הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זיע"א בגרמניה, נכנס לבית בו שהה יהודי מתושבי המקום בעת עריכת שלחנו הטהור בליל שבת קדש, והשתומם לראות לראשונה בימי חייו חסידים עומדים סביב רבי היושב בראש השלחן, ועל השלחן מנחים בקבוקי יין ופרוסות של חלות.

הכל היה זר לו וסקרנותו גברה עליו, עד שנגש לאחד החסידים ובקש שיסביר לו מה זה רבי ומה זה טיש, החסיד נסה להסביר אבל דבריו לא נקלטו אצלו, והוא פנה לאדם אחר שיסביר לו.

אחר זמן מה התקהלה סביבו קבוצת אנשים, כשכל אחד מנסה את כחו לשבר את אזניו של האורח ולבאר לו מה זה רבי שמנהיג חסידים, עד שבשלב מסוים הבחין הרבי בהתקהלות והדבורים ובקש להבין את פשר ההמלה.

כשנאמר לו הוא בקש לקרא לאותו יהודי ואמר, אני אסביר לך, מסתמא אתה יודע שיש רב של בית כנסת, רב כזה הוא בעל הבית של בית הכנסת ותפקידו להיות אחראי על כל עניני נהול בית הכנסת.

מעליו יש את רב הקהלה, שהוא ממנה על כל עניני הקהלה, מעליו יש את הרב הראשי של העיר שהוא בעל הבית האחראי על כל הרבנים מתחתיו, אתה יודע מה זה רבי, רבי זה מי שהוא בעל הבית על עצמו.

זה שאומר הפסוק 'שום תשים עליך מלך', אדם צריך להיות מלך ובעל הבית על עצמו, על כחותיו, על מדותיו, ועל הנהגותיו, כמו שאמרו חז"ל (ברי' ז' י) שהצדיקים לבם ברשותם. (לב ישראל)

העיד פעם לפני בנו ואמר, בטבעי נולדתי רחוק מאד מן השקר, וכבר מנעורי נזהרתי ביותר שלא לשנות מאומה מדבורי.

פַּעַם התקיים אצלו דין תורה בין אלמנה ובעל דינה, והאלמנה בכתה במר נפשה כאשר עמדה ושתחה את טענותיה, משררה הרבי את בכיה, הוא הפסיקה מיד ואמר, גם דמעות הן שחד, ומיד פסל עצמו לדון בדיו זה, שמא לא יפסק כפי האמת אלא יטה את הדין לטובת האלמנה, עקב צערה שנגע ללב. (תולדות הישמח ישראל)

כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' ובאת אל הכהנים וגו' ודרשת והגידו לך את דבר המשפט (יז ח-ט) אמר הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאנוא זיע"א, באכלי מזונות אצל מורי חמי הרה"ק רבי אריה לייב ליפשיץ זצ"ל בעל אריה דבי עילאי, עלה בדעתי לשאל בעצת קדשו האם ראוי לקבל תעניות כדרך התעלות בעבודת ה'.

כשבאתי להרצות לפניו את שאלתי, הוא דבר עם אחד ואמר, "אם אפשר לצום נתן לעשות זאת, אף אין זה העקר", וכאשר שמעתי דברי קדשו לא שאלתי עוד, כי כבר שמעתי תשובה על אשר רציתי לשאל.

אמרתי אז לעצמי שזה פרוש הכתוב 'כי יפלא ממך דבר למשפט' וגו' 'ובאת אל הכהנים' וגו' 'ודרשת והגידו לך את דבר המשפט', דלכאורה ה'ה צריך להיות כתוב ודרשתם, דהינו שתשאל אותם.

אלא כך הפרוש, אם אדם מספק באיזה דבר מדרכי ה' אף לעשות, ילך לצדיקים וישמע את דבריהם, וממילא כבר יודע לו כיצד עליו להתנהג, וזה 'ודרשת', כשתדרש בלבך לבד אף בלא שאלת פיהם, 'והגידו לך', מעצמם, את דבר המשפט, מה ראוי לך לעשות. (דברי יחזקאל)

ואמרת אטימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי
(יז יד)

בעת שהזדמן הרה"ק רבי יחזקאל משינאנוא זיע"א לעיר המלוכה וינה, התפרסם בעיר כי יורש העצר ונדאלף, בנו היחיד של הקיסר פרנץ יוזף, יופיע ביקרו ברחוב הראשי של העיר לרגל מצעד ענק שנגער באותה עת.

ונתן לפניהן הוצע והלחיים והסבה (יה ג)

בנות שהתמנה המלבי"ם זצ"ל לשמש כרבה של בוקרשט שב־רומניה, שָׁרְרוּ בעיר הרבה פְּרָצוֹת בְּדַת רחמנא לצלון, בְּדִרְשָׁתוֹ הִרְאִישׁוֹנָה לִפְנֵי הַקָּהָל הוּא פֶּתַח וְדִרְשׁ, "בְּזִמְנֵי שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, הָיָה הַכֹּהֵן נוֹטֵל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלוֹשׁ מִתְּנוּת, הַזֹּרֵעַ הַלְחִיִּים וְהַסָּבָה, אֲךָ בְּזִמְנֵנוּ שָׂאִין לָנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא כֵּהֵן מִיָּחָס, הַתַּלְמִיד חָכֵם בְּבַחֲבִינַת כֹּהֵן כִּדְאִיתָא 'אִין לָךְ אֵלָּא כֵּהֵן שְׂבִימִי'.

על כן גם עכשו אני מבקש מכם שלוש מתנות אלו, 'ההוצע', שתניחו בכל יום תפלין על ההוצע, 'הלחיים', שלא תגלחו חלילה את פאת זקנכם, 'והסבה', לשמור על הסבה ממאכלות אסורות ולהזהר שלא יכנס אליה מאכלי טרפה. (המלבי"ם חייו ופועלו)

תכין לך הדרך ושלשית את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלקיך והיה לנוס שמך כל רצח (יט ג)

ברש"י, מקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים.

עמד ראש ישיבת פוניבז' רבי יוסף שלמה פהנמן זצ"ל ותנה לפני החזון איש זצ"ל את צערו וכאבו, בעוד הוא מכתת רגליו בכל העולם יום וליל ללא מנוח ושהות, מתדפק על פתחי נדיבים ותורמים לקנין וקיום הישיבה הקדושה אותם הקים במסירות נפש מתוך מאמצים רבים, הוא רואה בו בזמן כיצד הולכת ונבנית אוניברסיטה, והנה היא פורחת ונבנית, בנינים על גבי בנינים ואגפים על גבי אגפים, ללא קשי וללא טרחה מרבה.

השיב החזון איש על אתר, ידוע כי התורה צוה להציב סימנים לרוצח שנס לערי מקלט, שידע את הדרך לברח מגואלי הדם, נשאלת השאלה, מדוע לא צוה התורה לעשות אותם סימנים גם לעולי רגלים, לכל עם ישראל שהיה מכתת רגליו ממקום למקום ושואל היכן הדרך העולה לירושלים.

אלא, הטעים החזון איש ואמר, אלו יבוא רוצח וישאל על הדרך לערי מקלט, יכול להיות מצב כי כל זמן מה יבוא רוצח אחר וישאל, ואחריו עוד אחד, וימצא כי ישמעו הרבה על רציחה שארעה חלילה, את זה רצתה התורה למנע, כי בכחה של השמיעה החוזרת ונשנית על רצח לקלקל הנפש, על כן הציבו לו

סימנים וחצים, כדי שלא יהיה עליו לשאל וידע את הדרך מעצמו, כך לא ידברו על הדרך הנורא שארע.

מה שאין כך עולי רגלים בעלותם להראות לפני ה', אדרבה, רוצה התורה שדוקא יבואו העולים לכל עיר וישאלו בכל מקום האיר עולים לרגל והיכן הדרך העולה בית ה', בזכות כך בודאי יצטרפו אליהם עוד ועוד ויעלו עמם לרגל אנשים נוספים לראות פני ה', לכן מוטב היה שלא להציב להם סימנים.

הוסיף החזון איש ואמר לרב מפוניבז', גם בענינה, פרנסי האוניברסיטה דואגים לכלכלתם, אלו תקשה עליהם מלאכת אסוף הכספים הם יצטרכו להסתובב בעולם ולערך מגביות והתרמות, וכך ישמעו בעולם ממציאותם וינסו לתודעת הקמון ובה אין חפץ להקב"ה, לכן הוא מספק להם את כל כספם וכלכלתם בהשקט כדי שיינו ויעשו, העקר שיהיו בשקט.

אבל מי שבונה ישיבה, מי שבונה תורה, אדרבה, הקב"ה רוצה שישמעו עוד ועוד על מעלת וחשיבות התורה ובכך יתקדש שם שמים בעולם לכן עושה הקב"ה, שיהיה לו קשה לגייס כסף, כדי שיצטרך לסב על פני כל העולם ולעורר את העם, לדבר אל לב האנשים על התורה ועל מעלתה ומעלת לומדיה. (חסד לאברהם, טללי אורות)

ועמדו שני האנשים (יט יז)

כשהביא הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א את תלמידו הרה"ק רבי יצחק מווארקו זיע"א לראשונה ללובלין, סמוך לימי ראש השנה, הוא הציג לפני רבו הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א והמליץ עליו לצרפו למנין של הרבי, שרק גדולי תלמידיו נמנו עליו.

ביום ראש השנה קדם התקיעות התעכב הרבי מלובלין זמן ממשך שלא כדרכו, ואז קרא לרבי יצחק ושאל איזה סוגיא הוא לומד עתה, כשהוא ענה שהוא עוסק בעת בהלכות עדות, שאלו האם חדש איזה חדוש בסוגיא זו.

רבי יצחק המפתע מהשאלה, השיב כי אינו יודע לחדש חדושים, אבל היה קשה לו מדוע קרוב פסול להעיד בין לזכות בין לחוב, בשלמא לזכות יש טעם לפסל, משום שנחשד להעיד שקר לטובת

קרובו, אבל לחוב, מדוע הוא פסול להעיד. **שאל** הרבי מלובלין מה הוא תרץ על קושיה זו, ורבי יצחק השיב כי הוא ישב זאת על פי מה שכתוב בתורה 'ועמדו שני האנשים', הרי שהעד צריך להיות בבחינת איש, אם הוא מסגל לראות על קרובו חוב, הוא יוצא מגדר האנושי ואינו נחשב לאיש, ולפיכך פסול לעדות.

בשמעו זאת התמלא הרבי מלובלין שמחה, ואמר כי על ידי המלצה ישרה זאת התמתקו כל הדינים בשמים, הלא אנחנו בנינים למקום והקב"ה אבינו, ואיר הוא יכול חלילה לראות חוב על ישראל בניו האהובים, ומיד הכין את עצמו לתקיעות שעד עתה עכבם בגלל הקטרונ הגדול שהיה בשמים. (צדיק באמונתו)

ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך ויטב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו (כ ה)

יש להתבונן בדבר, מה פשר התוספת 'ואיש אחר יחנכנו', הכי לא די בצער על כך שהוא ימות במלחמה, שהתורה מוסיפה שחוששים גם פן יחנך איש אחר את הבית או הכרם החדש, אלא התורה מלמדת כאן על עמק כחות הנפש, הגם שעקר הסבה שמה ימות במלחמה, כשמוסיף אדם לשמע שאיש אחר יחנכנו זה מפריע לו הרבה יותר.

הרי לנו דבר נורא, אדם יוצא למלחמה ויודע שיכול למות, אבל זה לא מפריע לו כמו החשש פן 'איש אחר יחנכנו', כמו המעשה עם אותו נגיד שבא לדיו תורה לפני רב העירה על כמה רובלים כלו אומר פעס וזעם, ובמשך כל הדיו תורה לא גמר לצעק ולקצף על הצד שנגדו.

אחר זמן בהגיע ימי הפסח, התעוררה אצלו שאלה על חבית י"ו שהיה בה תערובת חמץ והרב הורה לו לשפך את תכולתה לנהר, כאן לא פעס הנגיד ולא רטון, אלא צית מיד אחר דברי הרב.

הרב שלא שכח את אותו דין תורה שאל את הנגיד מה השתנה, והלה ענה ברורות, על כספי אני מסכים לותר למען ההלכה, אבל שאותו בעל דין יקבל את כספי, לא בא בחשבון בשום פנים ואופן, ישפכו אלף חביות לנהר והלה לא יקבל פרוטה מכספי. (לב שלום)

פרשת שופטים

המחילה שפתחה את שערי הישועה

התשובה של הרה"ק המגיד רבי ישראל מקוזניץ זיע"א החרידה את לבו של החסיד האומלל. האיש, שהיה מופלג בתורה וביראת שמים, לא האמין למשמע אוזניו, וכמעט שנפל ארצה מעולף: מסכים אני להבטיחך ולמלא את רצונך - אלא שעליך להסכים להפסיד את כל רכושך. עני ואביון תהיה כל ימי חיך, אולם מבוקשך יינתן לך.

לאחר רגע של מחשבה עמוקה, נענה החסיד ואמר: אין זו החלטה שיכול אני לקבל לבדי, שהרי אף נוות ביתי שותפה עמי. היא זו שחזרה וביקשה ממני שוב ושוב לקבל את ברכת הרבי, והיא שתצטרך להחליט אם היא מסוגלת להתמודד עם עניות מרודה כל ימי חייה. המגיד נענה לבקשתו ואמר: סע לביתך לחיים ולשלום, התייעץ בבני ביתך, ושוב אליי עם החלטתכם המשותפת.

מנהג קבוע היה לו לחסיד, שבכל ראש חודש היה נוסע לעיר קוזניץ, אל חצר קדשו של המגיד, כדי להסתופף בצילו ולשאוב ממעיינות תורתו וקדושתו. לאחר שהיה שוהה כמה ימים בצילא דמהימנותא, היה נוטל את ברכת הפרידה ושב לביתו.

בכל פעם שנפרד מהרבי היה החסיד שוטח לפניו את תחינתו מעומקא דליבא: זה שנים רבות שזכיתי להקים את ביתי, ועדיין לא נושעתי בזרע של קיימא. יואיל נא הרבי להתפלל בעדי ולברכני בבנים ובבני בנים עוסקים בתורה ובמצוות. אלא שתגובתו של המגיד לבקשה זו הייתה תמיד דומה: היה משיבו בברכה כללית וסתמית, מבלי להתייחס לבקשתו המיוחדת.

במר לבה הייתה אשתו גוערת בו תמיד על שאינו משכיל לעמוד על שלו ולהתעקש לפני הרבי שיברכו בבנים. מצביעה הייתה על זוגות חשוכי בנים שזכו לברכת הרבי דווקא משום שלא ויתרו, ואילו אנחנו, הייתה אומרת, מוותרים בנקל - ומה יעלה בגורלנו?

באחת הפעמים, כאשר התכונן החסיד לנסיעה לקוזניץ, פרצה אשתו בבכי והתחננה

לעצמך אכסניה בעיר, ותשהה בה עד שאלח לקרוא לך ולהורות לך כדת מה לעשות. בינתיים תוכל לשקוד על לימוד התורה כהרגלך.

עשה החסיד כדברי החוזה. ימים רבים חלפו, עד שיום אחד הזמינו החוזה ואמר לו: האמת היא שרובך, המגיד, יכול היה לומר לך בעצמו את אשר תעשה. אולם מאחר ששלח אותך לכאן, מפני כבודו אומר לך את אשר עליך לעשות.

לחרדתו של החסיד החל החוזה להעלות נשכחות מלפני שנים רבות: הלא תזכור שבשחר ימך היית מאורס לכלה אחת בשם "אסתר שפרה". לימים ביטלת את השידוך, והכלה התביישה עד מאוד. דע לך, שבשל כך נגזר עליך שכל עוד לא תפייס אותה ותשמע מפיה שהיא מוחלת לך - לא יהיו לך בנים.

העניין הוא, המשיך החוזה, שאסתר שפרה הרחיקה נדוד למקום רחוק מאוד, וקשה היה עליך למוצאה. אולם עתה יש בידי להציע לך עצה ולומר לך כיצד תוכל למצוא אותה. בעוד חודשיים יתקיים יום שוק גדול בעיר באלטה שבמחוז אודסה. לשוק זה מגיעים סוחרים רבים, וגם כלתך תהיה שם. סע גם אתה ליריד, וחפש אותה ללא הרף עד שתמצאנה. ראה הוזהרת - אל תעזוב את היריד באלטה כל עוד לא פגשת אותה וקיבלת את מחילתה.

שמח החסיד מאוד והחליט שלא להמתין חודשיים, אלא להקדים ולנסוע לאלטה, מתוך מחשבה שאולי יצליח למצוא אותה עוד לפני פתיחת היריד. אולם הדבר לא עלה בידו. במשך חודשיים שהה באלטה מבלי למצוא את מבוקשו. רוב שעות היום עסק בתורה ובתפילה, ורק שלוש שעות בכל יום הסתובב ביריד וחיפש אחר הכלה - אך לשווא.

כשהגיעו ימי השוק, החליט שבימים אלו יתמסר כל כולו לחיפושים. היריד התקיים במלוא עוזו, והחסיד לא חדל לשוטט בין הסוחרים הרבים. אך למרות כל הדרישות והחקירות - העלה חרס בידו. לולא הוראתו המפורשת של החוזה, כבר היה מתייאש מן החיפושים, אולם ידע שרובו, המגיד מקוזניץ, לא שלחו אל החוזה לחינם, והחוזה לא שלחו אל היריד ללא סיבה. אסור לו לעזוב את היריד לפני שיזכה למחילת הכלה.

לפניו שלא ישוב מן הרבי אם אין ברכה באמתחתו. דע לך, אמרה, כי חיי אינם חיים כאשר אני הולכת ערירית וקולו של תינוק אינו נשמע בביתנו. לא אסכים שתחזור אם לא תביא עמך את ברכת הרבי.

ניסה החסיד להרגיע את רגשותיה הסוערים ושאל אותה בנחת: האם בטוחה את שתצלי לשמוע ולקיים כל אשר יאמר הרבי? מה תעשי אם יורה הוראה שלא תמצא חן בעיניך? ושמה אף יאמר לנו להיפרד בגט פטורין? אך האשה לא נסוגה מדבריה ואמרה: כל אשר ייצא מפי הרבי - אקיים ואשמור לעשות. לא אזוז מהוראות המגיד ימין ושמאל, שכן כל דבריו קודש קודשים.

בפעם הזאת, כשהגיש החסיד את ה'קוויטל' לידיו של הרבי, הוסיף ואמר: ידע הרבי כי איני יכול לשאת עוד את בכיותיה של אשתי האומללה ואת טענותיה הצודקות. גמרתי אומר שלא אצא מחדרו של הרבי עד שאשמע מפיו ברכה לזרעא חיא וקיימא.

הקשיב המגיד לדבריו ואמר ברחמים: עצה אחת יש לי עבורך כדי להיוושע בבנים - והיא, אם תסכים לוותר על כל רכושך. הא בהא תליא. אם אכן תתרצה לכך - תזכה להיוושע בבנים חיים וקיימים.

כאמור, ביקש החסיד לשמוע את דעתה של אשתו. היא הגיבה בהתלהבות ואמרה: מה בצע לי בכל רכושנו אם אין לי בנים? רצוני העז הוא להעמיד דורות ישרים, ובטוחה אני בקב"ה, הזן ומפרנס את כל העולם, שגם לנו ייתן כדי מחייתנו. סע תיכף אל הרבי, סיימה בהתרגשות, ואמור לו כי אנו מסכימים לתנאי זה.

הקשיב המגיד ואמר לחסיד: אם כך, סע לביתך וחזור לכאן עם כל ממונך, ואני כבר אורה לך מה לעשות בכסף. החסיד עשה ככל אשר נצטווה ושב אל המגיד כאשר בידו צרור שהכיל סכום כסף גדול מאוד. הביט בו המגיד ואמר: מקוזניץ סע עתה לעיר לובלין, אל הרה"ק רבי יעקב יצחק - החוזה מלובלין זיע"א, ואמור לו כי אנכי שלחתך אליו כדי שיוורה לך מה עליך לעשות כדי לזכות בברכת הבנים. ככל אשר יאמר לך הרבי מלובלין - כך תעשה.

לשמע דברי החסיד שהגיע מקוזניץ ללובלין, נענה החוזה ואמר: הווא נא למצוא

יזכה להיוושע בזרעא חיא וקיימא.

כששב החסיד אל המגיד מקוזניץ וסיפר לו את כל אשר אירע, אמר לו המגיד: דע לך, שכלתך אכן נפטרה לפני שנים רבות. אלא שבידועי שלא תוכל להיוושע בבנים עד שתקבל את מחילתה, פעלתי עבורך בתפילתי שתורשה לרדת לשעה קלה מן העולם העליון אל היריד בבאלטה, וכך זכית לקבל את מחילתה. עתה שוב לביתך, כי מובטח אתה להיוושע בבנים תלמידי חכמים.

על הפסוקים (דברים כה - ז): 'וְדַבְרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חָדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ יָלְף וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְנְכֶנּוּ. וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יָלְף וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחְלְלֶנּוּ. וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יָלְף וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ. פִּירֵשׁ רש"י: 'פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה', יָשׁוּב פֶּן יָמוּת, שֶׁאֵם לֹא יִשְׁמַע לְדַבְרֵי הַכֹּהֵן, כְּדֹא הוּא שִׁימוּת.

ועמדו המפרשים על דברי רש"י: מפני מה כתב את לשונו החרפה 'כדאי הוא שימות' דווקא על האמור בענין השלישי, 'ארש אשה ולא לקחה', ולא על שני האופנים הראשונים, 'בנה בית חדש ולא חנכו' או 'נטע כרם ולא חללו' (וראה להרה"ק מצאנז קלויזנבורג זיע"א בשו"ת 'דברי יציב', יו"ד סי' קפח).

ביאור נפלא כתב רבה של למברג, הגאון רבי נתן נטע לייטער זצ"ל, מגדולי חסידי טשורטקוב, בספרו שו"ת 'ציון לנפש חיה' (סי' יא), שבאמת רשאי אדם לוותר על נכסיו בכל עת ולשם כל מטרה שיחפוץ. לפיכך, מי שבנה בית חדש ולא חנכו, או נטע כרם ולא חללו, רשאי להפקיר את רכושו, לוותר עליו ולצאת למלחמה למען כלל ישראל.

אולם כאשר מדובר במי שארש אשה ועדיין לא לקחה, אין הדבר תלוי בו בלבד. אין לאדם רשות לעשות מצוות על חשבונם של אחרים ולהחליט לצאת למלחמה, כאשר התוצאה עלולה להיות שארסותו תוותר אלמנה צעירה, 'אשה חגורת שק על בעל געוריה'. משום כך, אדם המתעלם מציווי התורה ויוצא למלחמה אף במצב זה 'כדאי הוא שימות'.

יסוד גדול למדנו מכאן: אדם צריך להרבות במצוות ומעשים טובים, אולם אין לו לעשותם על חשבון זולתו. עבודת ה' אמיתית אינה נמדדת רק בגודל המעשה, אלא גם במידת האחריות וההתחשבות באחרים.

בן ר' אליעזר, אחי כלתו. מצאו כשהוא מתהלך בביתו הלך ושוב ופניו נפולות מאוד. הפציר בו החסיד שיספר לו את אשר מעיק על לבו, והאיש נענה וסיפר:

לפני כשנה שידכתי את בתי החשובה עם בנו של אחד מנגידי עירנו. כנדונה התחייבתי לתת שלוש מאות רובל כסף, מלבד מתנות ובגדים כמנהג בעלי בתים חשובים. כבר היה בידי כל הסכום, אלא שלפני כחודש תבע ממני הפריץ שאוסיף על דמי השכירות של בית המרזח שבבעלותו, ואף חייב אותי לשלם את כל הסכום מראש, בתחילת השנה.

לא נותרה לי ברירה, המשיך ר' לייב, אלא למסור לפריץ את כל הכסף שהכנתי לחתונת בתי. בינתיים הגיע מועד החתונה, ומתוך שלא היה הכסף בידי, דחיתי אותה פעם אחר פעם. עד שכלו כל הקיצין, ומחותני שלח לי מכתב חריף, שבו הודיע שאם לא אביא את הכסף עד למועד שקבע - יראה בכך ביטול השידוך מצדי, ויחפש זיווג אחר לבנו.

המועד שקבע מחותני הוא בעוד שלשה ימים בלבד. בתי הכלה בוכה ומייללת במר נפשה ואינה מוצאת נחמה, ואילו אני אובד עצות, שכן איני רואה כל דרך להשיג סכום גדול כזה בזמן כה קצר.

להפתעתו הגדולה של ר' לייב, נענה החסיד ואמר: הסר דאגה מלבך, שכן שליח אני אליך מאחותך אסתר שפרה, להביא לך מאתיים מטבעות זהב, שיספיקו לכל צורכי החתונה ברווח, ועוד יישאר מהם לנישואי בניך ובנותיך האחרים. לתדהמתו של ר' לייב משליחותה של אחותו, פתח החסיד וסיפר לו בפרוטרוט את כל אשר אירע עמו, עד לפגישתו עמה בסיום היריד בבאלטה.

כשמע ר' לייב את הדברים, כעס מאוד ואמר: וכי באת להוסיף יגון על יגוני ולהזכיר לי את אחותי אסתר שפרה, שכבר נפטרה לפני חמש עשרה שנה, ואני עצמי קברתי?! בוודאי משטה אתה בי ומבקש להתלוצץ על חשבוני בשעה קשה זו. לאחר דין ודברים נתן לו החסיד כמה וכמה סימנים מובהקים, שהוכיחו לר' לייב כי אכן פגש את אסתר שפרה עצמה.

לאחר אותה שיחה, כשראה ר' לייב שהחסיד אכן מבקש לתת לו את הסכום העצום הזה, הבין כי בוודאי ירדה אחותו מן השמים כדי לסייע לו בשעת דחקו ולהושיעו לקראת נישואי בתו. קיבל את הכסף, הודה לאורחו מקרב לב על המצווה הגדולה שעשה עמו, ואף בירכו שבוודאי

לקראת סיומם של ימי היריד, כאשר רוב הסוחרים והקונים כבר עזבו את באלטה, החל לפתע לרדת גשם שוטף. החסיד מיהר למצוא מקום מחסה, ובשעה שחיפש קורת גג שתגן עליו, שמע קול אישה אומרת לחברותיה: ראו נא את האיש הזה, שכבר מנעוריו עזב אותי, והנה גם עכשיו הוא בורח ממני.

הבין החסיד כי זהו הרגע שלו ציפה שנים כה רבות. ניגש אליה במהירות ובענווה ושאל: האם את מכירה אותי? השיבה לו: וכי איני מכירה אותך? הלוא שמי אסתר שפרה, ואני היא ארוסתך אשר נטשת. אמור לי, מה שלום ילדיך?

כל גופו של החסיד רעד כשענה לה: לא אסתיר ממך את האמת - רק בעבורך באתי ליריד הזה. אין לי בנים, והרבי הקדוש מלובלין, אשר עיניו צופיות מסוף העולם ועד סופו, אמר לי שלא יהיו לי בנים עד שאפייס אותך, ואף שלח אותי ליריד הזה, כי כאן אזכה למצוא אותך ולבקש את מחילתך. נכון אני לתת לך, סיים החסיד, ככל אשר תבקשי, ובלבד שתמחלי לי על עוון זה ולא תוסיף נפשי לדאבה עוד.

הקשיבה האשה לדבריו ואמרה: הנה חנני ה' ויש לי כל, ואיני צריכה ממך מאומה. אולם אח מסכן יש לי, תלמיד חכם ובעל משפחה ברוכת ילדים, שצריך בימים אלו להשיא את בתו, ואין בידו מאומה לצורכי החתונה. אם תרצה שאמחול לך, סע אל אחי המתגורר בעיר סובלאק, שמו ר' לייב בן ר' אליעזר, ותיתן לו מאתיים מטבעות זהב. כשתעשה מצווה זו - אמחול לך, ויהיו לך בנים.

נענה החסיד ואמר: לשם מה אסע עד סובלאק ואמסור את הכסף לאחיך בשמך? מוטב שאמסור לך את הכסף כאן ועכשיו, ואת תעשי בו כרצונך. דעי לך, שכל הוני נמצא עמי, ויכול אני לתת לך את הכסף תיכף ומיד, ואת תשלחי אותו לאחיך כפי שתחפצי.

אך האשה לא הסכימה לכך בשום אופן ואמרה לו: אני עצמי איני יכולה לנסוע מרחק כה רב עד סובלאק, מקום מגורי אחי. ואף חוששת אני לקבל ממך את הכסף ולשלחו אליו, שמא הוא בעל חובות, והנושים יטרפו את הכסף קודם שיספיק להשתמש בו לצורכי החתונה. אין ברירה אלא שאתה בעצמך תסע אליו. אולם זאת אומר לך - רשאי אתה להשתמש בחלק מן הכסף כדי לממן את נסיעתך הארוכה.

לא איבד החסיד רגע, ומיד יצא לדרכו הארוכה. לאחר נסיעה ממושכת הגיע לסובלאק, ושם פעמיו אל ביתו של ר' לייב

מליץ יקדין והודושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה ראשונה

חֲדָתָא דְאִוְרֵייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

לימוד זכות - הכנה לראש השנה

קטן, וצדיק גדול מלמד זכות אפילו על רשע גדול, ומשיח ילמד זכות אפילו על רשעים גמורים, ועל ידי כן יחזירם בתשובה ותבוא הגאולה.

עד כמה היתה עבודת לימוד זכות אצל צדיקי הדור יש ללמוד מהמסופר על **רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה** שהלך עם תלמידיו, וראו עגלון המושח ומשמן את גלגלי העגלה בעת התפילה, ביקשו לגעור בו, ענה לעומתם הרה"ק, הביטו וראו עד כמה גדלה עבודתו של העגלון, אף בעת שמושח את גלגלי העגלה זוכר הוא מהקב"ה ומתפלל אליו. הרי לנו דוגמא כיצד אפשר להסתכל בהיבט שונה על מעשי האדם. ואף אנו המצפים לגאולה וישועה שומה עלינו להתאמץ ככל האפשר ללמד זכות על כל יהודי באשר הוא, וכך נזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן נצח סלה ועד.

זה שכתוב 'שופטים' ושופטים תתן לך בכל שְׁעָרֶיךָ וגו' וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק (טז יח). בדברי הצדיקים התבאר כי ההכנה לימי המשפט בראש השנה היא ע"י לימוד זכות, כדברי **הקדושת לוי** (ד"ה שופטים): **שופטים ושופטים תתן לך בכל שְׁעָרֶיךָ כו' ושפטו את העם משפט צדק** דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את כנסת ישראל בבוא יום המשפט בגודל רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המידה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המידה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדונן לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המידה, ומלמדין גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים, ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

לימוד זכות על כל יהודי באשר הוא

כפי מעלת האדם כך הוא מלמד זכות אפילו על הפחותים שבישראל, כמו שאמר הרה"ק **רבי גדליה מליניץ ע"ה** בשם רבו המוכיח **מאניפולי ע"ה**, כי צדיק קטן בכוחו ללמד זכות על רשע

מילתא דפליאה

שמחת עובד ה' - בעבודת חבירו

מי שרוצה לקבל שכר על עבודתו, זה רוצה שהוא בעצמו יעשה תענוג להבורא. וזהו 'ויקח קרח', שרצה שהוא יקח ולא אחר, וזהו פירוש רש"י שלקח מקח רע לעצמו, שבשביל זה חלק על משה ורצה להיות כהן גדול, ואם היה עובד רק לעשות תענוג להבורא ברוך הוא, בוודאי לא היה חולק שיהיה הוא כהן גדול אולם העובד מיראה או על מנת לקבל פרס, רוצה הוא דוקא לעשות את המצוה ולא חבירו.

ש"י עולמות לצדיק שרוצה שיהיו עוד צדיקים

על כך אמר רבי יהושע בן לוי 'עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, היינו לצדיק כזה שרוצה שיהיה עוד צדיק, שעוד אחד יעבוד את ה', וכשחפץ בעבודת חבירו זוהי העדות על כך שעבודתו היא מאהבה, ולפיכך שכרו אתו הם ש"י העולמות. מטעם זה נאמר 'ואהבי יש' שתיבת 'ואהבי' סמוכה ליש' שהעובד מאהבה הוא הזוכה לש"י עולמות.

ויש לבאר בזה בדרך רמז, כי הרי כל התורה מורכבת מתרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן שעולים יחד כמנין 'כת"ר', וש"י זה מחצית ממנין 'כת"ר', וזאת ללמד כי בעבודתו מאהבה הרבה תורה גם לאחר ונמצא כי שניהם יחד משלימים את כת"ר המלך.

במשנה האחרונה שבש"ס מובא (עוקצין פ"ג מ"ב): אמר ר' יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח כא) 'להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא'. ויש להבין מדוע שנה וכפל 'צדיק וצדיק'. מבאר הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה, כי ישנם שני סוגי צדיקים, האחד עובד מיראה ומשנהו עובד מאהבה, ובפסוק שמביא התנא נכללים שני הסוגים, תחילת הפסוק 'להנחיל אוהבי' הוא העובד מאהבה, 'ואוצרותיהם אמלא' הוא העובד מיראה כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג): אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גזניו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיה לג י) 'יראת ה' היא אוצרו'. והצדיק המובחר הוא העובד מאהבה, שכן כל רצונו הוא רק לגרום נחת רוח לה' יתברך, וממילא שמח שעוד אחרים עובדים את ה' כי בכך מתרבה כבוד שמים בעולם, כי הצדיק האמיתי העובד בגודל האהבה לה' יתברך **כל חפצו ותשוקתו שיתרבו עוד צדיקים בעולם שיעבדו את ה'**, וזהו הסימן לאהבת ה', ולכן אין לו כלל נפקא מינה אם הוא עצמו עובד את ה' או שחבירו עובד את ה'. [ראה בקדושת לוי (פר' קרח ד"ה או יבואר ויקח): 'ויקח קרח'. כי יש צדיק שעובד רק לעשות תענוג לבורא ברוך הוא, ואצל זה הצדיק אין חילוק אם הוא עושה תענוג להבורא ברוך הוא, או צדיק אחר עושה תענוג להבורא ברוך הוא. אבל

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

התעוררות משמים מביאה הרהורי התשובה שבכל יום

יום ואינו מנצלם כראוי, שאם היה מנצלם היה שב ומתקן את אשר עיות ולא היה בא לידי חטא ועוון, על כרחך מעשיו הם שגרמו לו שלא להתעורר לתשובה מכוח הבת קול, וממילא ראוי הוא להיענש על כך.

יסוד קיום ההתעוררות - להכניסה במעשה הגוף

לאחר שזוכה להשיג ולשמוע את הבת קול, יראה לקיים בעצמו 'ולבבו יבין ושב ורפא לו', כי אין די בשמיעת הלב אם אין האיברים מרגישים גם כן, ורק אם ייקבעו הדברים בעומק הלב אזי תתפשט חיותם לכל האיברים, כדי להוציא הדברים מהכוח אל הפועל להוסיף חיל בעבודת הבורא, ולא תחלוף ההתעוררות בלי רושם, אלא תיקבע הקדושה בקיום ותמידות ויעשו הדברים רושם בליבו, ויזכה להמשיך שפע קודש לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו. ואם ח"ו אינו מנצל התעוררות זו שוב אין מוסיפים לעוררים אותו ח"ו, כמו שנרמז בדברי חז"ל (יומא פה): 'האומר אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה', הרי שצריכים להיות זהירים ולנצל את רגעי ההתעוררות, וכמו שפירש באמונה ובטחון להרמב"ן (פי"ט) לשון הכתוב (ש"ה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', שבעת שבאה לאדם התעוררות תיכף יעשה מצוה ובכך יעשה מן ההתעוררות חפץ וכלי, כי המצוה היא כמו כלי שתנוח בו ההתעוררות, וכן בבוא התעוררות תשובה לא יחמיץ השעה אלא ישוב מיד בתשובה.

וכפי מה שמכין האדם את ליבו זוכה עוד להשיג את שמיעת הבת קול, כעין מה שכתוב (תהלים י ז) 'תכין לבם תקשיב אזנך' שהכל תלוי כפי הכנת הלב, וכמו שאמרו חז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. וזהו הרמז שאפילו שהקב"ה מכריז 'שובו בנים שובבים', בכל זאת אנחנו ממשיכים לבקש 'השיבנו ה' אליך ונשובה', כי גם לאחר שיוצאת הבת קול חוזרים ומבקשים שיכין ה' לבבנו לשמוע את קול הקריאה.

מן הכרוז שמכריזין שובו בנים שובבים, ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה, אבל מי שאין בו דעת אינו מרגיש כלל בהרהור תשובה שבא לו, ואינו פונה אליו כלל.

שמיעת בת קול מכוח מתן תורה

כל בני ישראל בשורשם ראויים הם לשמוע בת קול, וניתן בהם הכוח הזה ממעמד הר סיני שכולם כאחד שמעו דבר ה' עשרת הדברות, והרי כתוב (לעיל ה יט) 'קול גדול ולא יסף' ותרגם אונקלוס 'לא פסק', והוא לרמז שנמשך קול ה' לעולם ואין לו הפסק, כי 'דבריו חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים', וכן בני ישראל ראויים תמיד לשמוע דבר ה' ולשמוע בת קול היוצאת בכל יום, וכמו שאמרו חז"ל שבכל יום יהיה דברי תורה כחדשים בעינינו, כך גם אותה הבת קול מתחדשת עלינו בכל יום, ועל זה אומרים אנו בכל יום 'שמע ישראל', כי בכל יום ויום יכולים לשמוע ה' אלקינו ה' אחד, וכן כתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', 'ועתה' לשון התחדשות שמתחדש כוח השמיעה בכל זמן מחדש.

על האדם לשמור ההתעוררות משמים וללכת בה בכל דרכיו

בכך מובן אפוא מדוע נידון האדם על חטאיו הרי לא היה לו סיוע. אך האמת שיש לו כן עזר וסיוע ממעל והיא הבת קול המעוררת אותו לתשובה, כלשון האמרי נועם: ועל זה הוא עיקר המשפט בבית דין של מעלה על האדם, לאשר לא שם לבו להתפשט מחשבתו שנפלו לו הרהורי תשובה, לדבק עצמו על ידה במצוות ה' ולשוב מחטאותיו.

ועל זה כתבה תורה שופטים ושופטים **תתן לך בכל שעריך** שהם השערים הנפתחים לו לאדם בכל יום מכח הבת קול וכמו שאומרים 'הפותח שער לדופקי בתשובה', שיש לו לאדם לשים עליהם שומר לכל יפסידם בהסחת דעתו מההתעוררות המגיעה מאותה הבת קול. ועל כך עיקר משפט האדם, על שערי התשובה הנפתחים לו בכל

שפטים ושופטים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך וגו' (טז יח). כשמתבוננים ועושים חשבון נפש על כל המעשים - כפי רצון ה' בימי אלול שיכין האדם עצמו בתשובה ומעשים טובים - עולה התמיהה, מדוע נענש אדם על מעשיו הרעים, הרי יש לו להצדיק את עצמו ולהתנצל על כל חטאיו, שמוכרח הוא לחטוא מצד היצר הרע הבווער בקרבו תמיד לא ינוח ולא ישקוט, ואם כן אין מקום לשפוט ולהעניש האדם על שום חטא ועוון, כי שמא לא עזרו ה' להתגבר על יצרו.

אלא ביאור הדבר כמו שכתב באמרי נועם בפרשתנו (אות ד), 'שעיקר הטענה על האדם שהיה לו להרגיש בהרהורי תשובה המתעוררים בליבו בכל יום, כפי דבריו הידועים של **מרנא הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (תולדות יעקב יוסף ויקרא ד"ה בפסוק ויקרא, צו ד"ה והמפנה) בדברי רבי יהושע בן לוי באבות (פ"ו מ"ב), בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וכן מה שאמרו בזוהר (נשא ככו): שבכל יום בת קול יוצאת ואומרת 'שובו בנים שובבים' (ירמיה ג יד). והקשה, לשם מה יוצאת הבת קול, הרי מעולם לא נודע על אדם ששמע בת קול זו, ומה תועלת יש ביציאתה בכל יום. רק שהרהורי התשובה שיש ליהודי בכל יום, הם מכח הבת קול היוצאת, ואף שלא שומעים אותה באוזניים הגשמיות בכל זאת היא נשמעת לליבות בני אדם, כי הבת קול והכרוז הם בעולם המחשבה, ושם 'אין אומר ואין דברים' (תהלים יט ד), רק הלב יכול להרגיש זאת, וכפי מה שמקדש האדם מחשבותיו זוכה להשיג ההתעוררות מאותה הבת קול, ומבת קול זו מתעוררים הרהורי תשובה בלב האדם.

ומי שיש בו דעת תיכף כשבא לו הרהור תשובה מבין שזהו מכוח התעוררות הבת קול, ומיד מפשפש במעשיו ושב בתשובה שלימה, וכדברי **הדגל מחנה אפרים** (ויקרא ד"ה ויקרא) כי הבת קול היא הרהורי תשובה הבאים לאדם בכל יום, ומי שיש לו דעת תיכף כשבא לו הרהור תשובה אזי מבין הוא שזהו

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

מותר להתפאר במידת יראת שמים

ע"ה בתהלים (לד יב) 'לכו בנים שמעו לי, יראת ה' אלמדכם', שעל אף שהיה דוד המלך ע"ה עניו גדול, וכמו שאמרו עליו בגמרא (מגילה יא.) 'דוד הוא הקטן' (שמואל א' יז יד), שהיה בקטנותו מתחילתו עד סופו, וכשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה כך במלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה, אפילו הכי הוא אמר שהוא מוכן לפרסם ברבים ולהראות לציבור המדרגות שלו בענייני יראת שמים, כי מותר להתפאר בענין היראה, וזהו 'יראת ה' אלמדכם'.

'אשה יראת ה' היא תתהלל' לא רק על ידי אחרים אלא גם תהלל את עצמה

ובזה אפשר ליישב דקדוק המפרשים בפרק אשת חיל בפסוק (משלי לא ל) 'שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל', שלכאורה תיבת 'היא' מיותרת. אך לפי האמור יבוא על נכון כפתור ופרח, שכן בענין יראת שמים מלבד מה שיהללו אותה אחרים כמו שכתוב שם (פסוק כח) 'קמו בניה ויאשרוה, בעלה ויהללה', מלבד זה גם היא תהלל ותפאר את עצמה, וזהו פירושו 'אשה יראת ה' היא תתהלל את עצמה, וגם תתהלל על ידי אחרים.

אין להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים

והלא כה חביב על הקדוש ברוך הוא יראת השמים שהאדם טורח ומתייגע להחדיר בעצמותיו, עד כדי כך שאמרו חז"ל (ברכות לג:) שאין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו'. וביאר הגר"א ע"ה בדבריהם ביאור יקר ונפלא, שדרך המלכים שמסגלים באוצרם משכיות חמדה הבאים מעבר לים שאינם מצויים וקשה להשיגם, אבל אצל הקדוש ברוך הוא אשר מלוא כל הארץ כבודו אינו שייך אצלו להביא ממרחק ולאצור, רק יראת שמים שגילו לנו חז"ל שהיא בידי האדם ולא בידי שמים, זה כן שייך לסגל ולשמור מזה אוצר בבית המשכיות.

ובזה ביאר מה שכתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי, והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ', רוצה לומר, כיון ששייך להקדוש ברוך הוא כל הארץ ומלואה, אם כן לא שייך אצלו סגולת מלכים, רק 'אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי', וזה יתכן רק על ידי יראת שמים, אז 'והייתם לי סגולה מכל העמים'.

יראת שמים סימן לאמונה בגדלות ה' ובשכר ועונש

אמנם עיקר הטעם שמותר להתפאר ביראת הפנים יפות שם, כי היראה אין בו התפארות, אלא המאמין בה' מי לא יירא, כדכתיב (שמות ט ז) 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו', ואם כן ירא את ה' אינו אלא מאמין בה' שבידו לשלם לאיש כמפעליו, והמפרסם יראתו אינו אלא מפרסם שהוא מאמין באמונה שלימה בבורא כל העולמים שזה ודאי מותר לפרסם. וביאר עוד בפרשת עקב (ד"ה הוא תהלתך), שהתפארות בענין היראה הוא גם כבוד השם יתברך, שראוי לירא אותו, הן מצד שכר ועונש והן מצד יראה שהוא רב ושלטי, והאדם הסכל אשר טח עיניו מראות יסבב כל הדברים בדרך הטבע, על כן לא יפחד מן העונש, וכל שכן מהוד הדר גאוונו. וזהו שאמר הכתוב (ירמיה ט כג) 'בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותו', שמכיר בשכלו שהשם יתברך הוא מסבב כל הסיבות ואין עוד מלבדו.

על יראת שמים מקבלים שכר שלם מן השמים ולא מחצית שכר כשאר מצוות

ועל דרך זה פירש כמין חומר את מאמרם ז"ל במשנתנו 'אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם', כלומר, שבכל הדברים שהאדם עושה אין לו בהם אלא תשלום מחצית השכר כיון שיצאו לפועל רק בעזרת השם יתברך, וזהו 'פרס', מלשון פרוסה ומחצה, מה שאין כן בזה שיהא מורא שמים עליכם, הוא דבר שלם שנעשה מכח האדם בעצמו ואין בו סיוע מלמעלה, ועל זה יקבל שכרו משלם מן השמים, שלא על מנת לקבל רק פרוסה ומחצה. ואולי אפשר להוסיף על דבריו שזהו הפירוש בפסוק (תהלים לד י) 'ראו את ה' קדושו, כי אין מחסור ליראיו', שביראת שמים אין חסרון בשכר שמקבלים, כי מקבלים שכר מושלם כנ"ל.

דוד המלך ע"ה אמר 'יראת ה' אלמדכם' ברבים

על דרך זה נראה לבאר מה שאמר דוד המלך

הוּו כְּעֲבָדִים הַמְשִׁמְשִׁים אֶת הָרֵב שְׁלֹא עַל מִנָּת לְקַבֵּל פְּרָס, וְיִהְיֶה מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם (פ"א, משנה ג). הפליא בעל הפנים יפות ע"ה למצוא מקור למה שמצינו בדברי חז"ל שהתפארו בעצמם במידת יראת השמים שלהם, ואף שבכל המצוות כתיב (מכה ו ח) 'והצנע לכת עם אלהיך', שראוי לכל אדם להסתיר מעשה מצותיו, וכן כתיב (משלי כו ב) 'ההלך זר ולא פיק', מכל מקום בענין היראה מותר לפאר את עצמו, כמו שאמר יוסף הצדיק (בראשית מב יח) 'את האלהים אני ירא'. וכך פירש התרגום את דבריו בסוף פרשת ויחי (נ יט) 'כי התחת אלהים אני', ארי דחלא דה' אנא.

שונה מידת היראה שהיא פעולת האדם בלי סיוע מן השמים

והטעם ששונה מידה ומצוה זו מכל שאר המידות והמצוות, כי קיום שאר כל המצוות יתכן רק בסיוע מהשם יתברך, כמו שאמרו (שבת קד.) הבא ליטרה מסייעין אותו, מה שאין כן ביראה שהוא תלוי בכל איש ישראל לבד, כמו שדרשו חז"ל (ברכות לג:) מגילה כה.) בפסוק (דברים י ב) 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה', שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שיהא האדם עצמו מכין לבו לכך (רש"י מגילה כה. ד"ה חוץ), על כן אין להתפאר בשאר מצוות כי הוא רק מתפאר בכבוד קונו שסייע בידו לקיימן, וכמו שפירש בפסוק (תהלים סב ג) 'ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', כי כל תשלום שכר של כל המצוות הוא מצד החסד של הקדוש ברוך הוא שמחשיבים כאילו הם מעשי האדם עצמו, ובאמת אינם אלא בסיוע מן השמים.

הצנעת מצוות ומעשים טובים שנעשו בסייעתא דשמיא

והוסיף עוד לפרש מה דכתיב 'והצנע לכת עם אלקיך', כענין שאמרו בנח 'את האלקים התהלך נח', שהיה צריך סעד לתומכו (רש"י בראשית ו ט), על כן אמר שראוי להצניע מעשיו, אמנם דוקא המעשים שהם בבחינת 'לכת עם אלקיך' דהיינו בסיוע מלמעלה, מה שאין כן ביראה שהיא פעולת האדם בלי סיוע מלמעלה אין צריך להצניע. וזהו נמי כוונת הגמרא (ברכות יז.) הוי ערום ביראה, שבכל המצוות ראוי להעלים ולהלביש שלא יראו בני אדם מעשיו, ואילו ביראה אין צורך להעלים ולהלביש, ואף מותר להתפאר ברבים במידת יראתו, והיינו לשון 'ערום', בלי לבוש.

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל

אוצר פניני החסידות

מילתא חדתא

ספרי ויהלום

ספרי חסידות
מעקד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 ודגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarninei@gmail.com